

KATOLISEN KIRKON KATEKISMUS

LIBRERIA EDITRICE VATICANA

Kansilehden logo on piirretty Domitillan katakombissa sijaitsevan, 200-luvulta peräisin olevan kristillisen hautakiven kuvan mukaan. Kristityt käyttivät tätä alkupe-
rältäään oletettavasti pakanallista kuvaa paimenten elämästä symbolisoimaan sitä
lepoa ja autuutta, jonka kuolleet saavuttavat iankaikkisessa elämässä.

Tämä kuva viittaa myös siihen, mikä on luonteenomaista tälle katekismukselle:
Kristus, hyvä paimen, johtaa ja vartioi uskoviaan (lammas) auktoriteetillaan (pai-
mensauva), vetää heitä puoleensa harmonisella totuudella (huilu) ja antaa heidän
levätä ”elämän puun” varjossa, hänen ristinsä, joka avaa paratiisin portit.

*Libreria Editrice Vaticana omnia sibi vindicat iura. Sine eiusdem licentia scripto
data nemini liceat hunc Catechismum denuo imprimere aut in aliam linguam
vertere.*

Latinalainen teksti: Copyright 1997 – Libreria Editrice Vaticana,
Città del Vaticano.

Suomalainen teksti: Copyright 2005 – Katolinen tiedotuskeskus,
Pyhän Henrikin aukio 1, 00140 Helsinki, sekä Libreria Editrice Vaticana.

Toinen painos

ISBN 952-9627-37-0

Painopaikka: Bookwell Oy, Porvoo 2011

ASIAHAKEMISTO

Hakusanat on painettu lihavoituina, samoin viittaukset määritelmiin tai täsmällisiin kuvauksiin (esim. ”**Taikausko: 2110–2111**”). Viittaukset lyhyisiin, yhteenvedonomaisiin teksteihin on painettu kurssiivilla (esim. Taikausko: 2138). Hakemiston muut tiedot viittaavat huomautuksiin tai ne selitetään tarkemmin (esim. ”**Abraham**”: Abrahamin rukous 2570–2572). Muut viittaukset, joissa lukee ”ks.” tai ”ks. myös” antavat syventävää tietoa hakusanasta.

Tässä hakemistossa esitellään katekismuksen sisältöä mahdollisimman laajasti, ei kuitenkaan kaikkea sitä, mitä kirjassa on.

A

ABORTTI: 2270–2275

alkukirkon tuomio välittömästä abortista: 2271

ekskommunikaatio rangaistuksena abortista: 2272

suoja ihmiselämälle sikiämishetkestä alkaen: 2270, 2319, 2322–2323

yksilön luovuttamaton oikeus elämään: 2273

ABRAHAM

Abraham esikuvana uskon kuuliaisuudesta: 144–146, 165, 1080

Abraham muslimien uskontunnustuksessa: 841

Abrahamille annettu lupaus: 705–706, 762, 1222, 1716, 2810

Abrahamille annettujen lupauksen täyttyminen, 422, 1725, 2619

Abrahamin kutsumus: 59, 72, 762

Abrahamin rukous: 2570–2572, 2592, 2635

Abrahamin toivo: 1819

ADVENTTIAIKA

ks. Liturgia – kirkkovuoden ajat

AGNOSTISMI

eri muotoja: 2127

käytännön ateismia: 2128

AHDISTUS: 2088

AHNEUS, OMISTUSHALU: 1866

AIKA

aika alkoi luomisesta: 338

AIKAKAUSI

ks. Pelastushistorian aikakausi

ALKIO, SIKIÖ

sikiö on sikiämisestään alkaen inhimillinen persoona: 2274

velvollisuus suojata sikiötä: 2274

ks. myös: Avioliitto

ALKOHOLI

väärinkäyttö: 2290

ALKUSYNTI, PERISYNTI

ks. SYNTI, ALKUSYNTI

ALMUT

kirkko kehottaa antamaan: 1032, 2462

kuolleiden hyväksi: 1032

osoitus valmiudesta katua: 1434, 1438

todistus veljellisestä rakkaudesta: 2447, 2462

uskonnollinen teko: 1969

ALTARI: 1181–1182, 1383, 2570

AMBO: 1182

AMMATTI

ammattisalaisuus: 2491

vapaa ammatin valinta: 2230, 2433

AMPUTAATIO

ks. Hoito

AMULETTI: 2117

ANALOGIA

Luojan ja luodun välillä: 41

uskon analogia: 114

ANAMNEESI

epikleesin kanssa ytimenä sakramentaalisessa jumalanpalveluksessa: 1106
messussa: 1354, 1362
yleisesti liturgiassa: 1103

ANE: 1471

kirkon oppi aneista ja anekäytäntö: 1472–1479, 1498

ANSIO: 2006

armon ansio: 2010, 2023–2025
ihmisellä ei ole mitään ansiota Jumalan edessä: 2007
ihmisen ansio: 2008
Kristuksen rakkaus on kaikkien ansioiden lähde Jumalan edessä: 2011

ANTIKRISTUS: 675

ks. myös: Jeesus, viimeinen tuomio

APOSTOLAATTI: 863, 864, 900, 905**APOSTOLI**

apostoli julistaa pääsiäissalaisuutta: 571
apostoli on kutsuttu seuraamaan Jeesusta: 1506
apostoli on osallinen Kristuksen parantavaan virkaan: 1506, 1510–1511
apostolien ja heidän seuraajiensa avaintenvalta: 981
apostolien oppi tienä autuuteen: 1724
apostolien seuraajat: 3
apostolilla on Hengen lähettämisen kautta valtuus pyhittää: 1087
apostolit olivat ylösnousemuksen todistajia: 860
Jeesuksen lähettämiä: 2, 858–859
kirkko on rakennettu apostolien perustukselle: 857, 860
ks. myös Apostolinen suksessio

APOSTOLINEN SUKSESSIO

apostolinen suksessio Idän kirkoissa: 1399
apostolinen suksessio merkinä kirkon katoliisuudesta: 830, 833
apostolinen suksessio yhteyden siteenä kirkossa: 815
apostolit pitivät huolta siitä, että saivat seuraajia: 77, 860–862
suksessio mahdollistaa sen, että piispat välittävät pätevästi vihkimyksen sakramentin: 1576
merkitys liturgialle: 1087
ks. myös: Apostoli

APOSTOLISEN ELÄMÄN YHTEISÖMUODOT

ks. Evankeliset neuvot: Kirkko – struktuuri

ARMO

armo ja elämänmuoto: 2004
armo Jumalan lahjana:
ansaitsemattomana Jumalan apuna: 1996, 2021
armolahjana: 2003
Pyhän Hengen lahjana: 2003
armon rooli ihmisen ja Jumalan välisessä suhteessa: 35, 2022
armon vaikutukset:
armo Kristukseen yhdistymisenä toimeliaassa rakkaudessa: 2011
armo painaa jälkensä ihmisen luonteeseen: 1810
Jumalan lapsena oleminen: 1997
kutsumus iankaikkiseen elämään: 1998
pyhittävä armo: 824, 1999, 2023–2024
vanhurskauttaminen: 654, 1987, 1989
armon vastaanottaminen:
armon ansiot: 2010, 2025–2027
epäusko tai armon torjuminen: 678
ihmiselämä alueena, jossa armo otetaan vastaan tai kielletään: 1021
ihmisen oma kokemus armosta: 2005
jo valmistautuminen armon vastaanottamiseen on armon työtä: 2001
vaatimukset ihmiselle armon vastaanottamiseksi: 2002
pysyvä ja auttava armo: 2000
sakramentaaliset armot: 2003
usko armona: 153–155

ASEIDEN VALMISTUS: 2316

ASEISTAKIELTÄYTYJÄT: 2311

ASEKAUPPA: 2316

ASKEESI

apuna itsehillintään: 1734, 2340
tienä täydellisyyteen: 2015

ASTROLOGIA: 2116

ATEISMI: 2123–2126, 2128, 2140

AUKTORITEETTI

auktoriteetin perusta:
Jumalassa: 1899
ihmisen luonnossa: 1898
ihmispersoonan kunnioittamisessa: 1930
auktoriteetti ja yhteinen hyvä: 1906
auktoriteetti ja perhe: 2199, 2207
auktoriteetti ja kansalaisten velvollisuudet: 2238–2242
auktoriteetin tehtävät: 1902, 2236
kaikki auktoriteetit ovat palvelua: 2234
laillinen auktoriteetin harjoittaminen: 1903, 2236

oikea viranhoito: 2235
 rajoituksia kaikkien viranomaisten oikeudessa antaa käskyjä: 2235
 tarpeellinen yhteiskunnassa: 1898
 velvollisuus kunnioittaa yhteiskunnan viranomaisia/ auktoriteetteja: 2233

AUTUAAKSIJULISTUKSET

autuaaksijulistukset keskeisinä lausumina Jeesuksen julistuksessa: 1716
 autuaaksijulistukset kuvaavat kristillistä toivoa: 1820
 autuaaksijulistusten sisältö ja merkitys: 1717, 1726
 paljastavat ihmisen olemassaolon päämäärän: 1719
 tuovat esiin kristityn ihmisen elämänasenteen: 1717, 1728
 vastaavat ihmisen onnenkaipuuseen: 1718

AUTUUS

autuus Jumalan armolahjana: 1722
 inhimillisen toiminnan tarkoituksena ja päämääränä: 1719, 1723, 2548
 kristillisiä teitä autuuteen: 1724
 Uudessa testamentissa: 1720
 ks. myös: Jumalan katseleminen

AVIOLIITTO, AVIOLIITON SAKRAMENTTI, VIH-KIMINEN, HÄÄT: 1601

avioliiton purkamattomuus:
 avioliiton purkamattomuus Jeesuksen julistuksessa: 1614–1615, 2336
 avioliiton purkamattomuus Raamatussa ja traditiossa: 1610, 2382
 avioliitto kestää koko elämän: 1648
 rakkauden luonteen mukaista: 1644, 1664
 syyt avioliiton purkamattomuuteen: 1646–1647
 avioliiton päämäärä:
 avioliiton suuntautuminen lasten saamiseen ja kasvattamiseen: 1652, 2249
 avioliitto kirkollisena säätyinä: 1631
 aviollinen liitto miehen ja naisen välillä: 2335, 2363
 aviollisen liiton alkuperäinen tarkoitus: 1614
 avioliitto ja naimattomat: 2230
 avioliitto ja naimattomuus taivasten valtakunnan tähden: 1620
 avioliitto on yksi seitsemästä sakramentista: 1113, 1210
 avioliitto sakramenttina:
 armolahja, jonka avioliiton sakramentti välittää: 1615, 1641–1642
 avioliiton sakramentin jakaminen: 1623
 avioliiton sakramentin pääasialliset vaikutukset: 1638–1640

avioliitto merkinä Kristuksen läsnäolosta: 1613
 avioliitto sakramentaalisena merkinä liitosta Kristuksen ja kirkon välillä: 1617, 1661
 aviopuolisoiden liitto sakramenttina: 1617
 erityinen vihkiminen, joka kuuluu avioliiton sakramenttiin: 1622, 1632
 hääpari ottaa vastaan Pyhän Hengen: 1624
 velvollisuus noudattaa kirkollisen vihkimisen muotoa: 1630–1631
 vihkiminen: 1621–1624
 aviollisen rakkauden merkitys: 1643
 hedelmällisyys avioliiton päämääränä:
 ajoittainen pidättyvyys ja syntyvyyden sääntely: 2370
 aviollinen hedelmällisyys: 1653–1654, 2366–2367, 2398–2399
 aviollinen hedelmällisyys ihmisen päämääränä: 1604, 2371
 aviollinen hedelmällisyys ja hylättyjen lasten adoptointi: 2379
 aviollinen hedelmällisyys ja perhesuunnittelu: 2368
 hedelmättömyys ja lääketieteellis-tekninen osaaminen: 2375–2377
 hedelmättömyys raskaana kärsimyksenä: 2374
 keinotekoinen hedelmöitys: 2376
 Jeesuksen julistuksessa: 1612–1617
 jumalallinen eikä ainoastaan inhimillinen sakramentti: 1603
 loukkaukset avioliiton arvokkuutta vastaan: 2400
 ”avioliitto” ja vapaa suhde: 2390
 esiaviolliset sukupuolisuhteet: 2391
 insesti: 2388
 ”koeavioliitto”: 2391
 luomisjärjestyksen piirissä: 1603–1605, 1660
 moniavioisuus: 2387
 Paavalin julistuksessa: 1616, 1659
 Raamatussa: 1602
 seka-avioliitto (eri kirkkokunnat): 1633–1636
 seka-avioliitto (eri uskonnot): 1633, 1637
 yksiavioinen avioliitto: 1644–1645
 yksimielisyys avioliitossa: 1625
 avioliiton todistajien merkitys: 1630–1631, 1663
 pappi tai diakoni vastaanottaa aviosuostumuksen: 1630, 1663
 yksimielisyyden luonne: 1627–1628
 yksimielisyyden merkitys perheelle: 2201
 yksimielisyys olennaisena osana avioliittoa: 1626, 1662

AVIOLIITTOON VIHKIMINEN

ks. Avioliitto

AVIORIKOS: 2380, 2381

aviollisen uskollisuuden merkitys: 1646, 2364, 2365, 2397
 aviorikos Jeesuksen julistuksessa: 2336
 aviorikos suurena syntinä: 1756, 1856, 1858, 2400

C**CREDO**

uskontunnustuksen nimityksenä: 187
 uskontunnustuksen osat: 190–191
 tärkeitä uskontunnustuksia: 193–195
ks. myös: Uskontunnustus

D**DEISMI: 285****DEMONIT**

ks. Enkelit

”DEPOSITUM FIDEI” (USKON TALLETUS)

ks. Kirkko; Traditio

DIAKONI, DIAKONAATTI

armo, joka annetaan diakonaatin mukana ja kuuluu diakonaattiin: 1588
 diakonaatti vihkiasteena: 1536, 1543, 1569, 1593
 diakonin tehtävät: 1570, 1596, 1630
 pysyvä diakoni: 1571
ks. myös: Vihkimyksen sakramentti

DOGMIT: 88

dogmien tarkoitus ja muotoilu: 94
 dogmit ja hengellinen elämä: 89
 dogmit ja ”totuuksien hierarkia”: 90, 234

DOKETISMI: 465**DOKSOLOGIA, YLISTYS: 1103, 2639–2649, 2760, 2855**

ks. myös: Rukousmuotoja

DUALISMI: 285**E****EKSKOMMUNIKAATIO**

anteeksianto: 1463
 rangaistus: 1463

EKSORKISMI: 1673

eksorkismit kasteen yhteydessä: 1237
 Jeesuksen tekemät eksorkismit: 550

EKUMENIA: 821**ELÄIMET**

ei häikäilemätöntä eläinten hyväksikäyttöä: 2415
 eläinkokeet: 2417
 eläinten asema luomisessa: 2415–2416
 eläinten suhde ihmiseen: 2417–2418, 2457

ELÄMÄ

ihmiselämä Jumalan lahjana: 2260
 ihmiselämää on suojeltava sikiämisestä alkaen: 2270
 Jumala on ihmiselämän ainoa Herra: 2258
 ruumiillisen koskemattomuuden uhat: 2297
 tahallinen tappaminen: 2261, 2320
 yhteiskunnan velvollisuus on suojata kaikkea viatonta ihmiselämää: 2273

ENKELIT, DEMONIT

”Jumalan pojat” nimityksenä enkeleille: 441
 enkeleiden ”lankeemus”
 enkeleiden peruuttamaton synty: 392–393, 414
 langenneista enkeleistä on tullut pahoja vapaan ratkaisunsa takia: 391–392
 Paholainen ”langenneena enkelinä”: 391, 414
 enkeleiden merkitys kirkolle: 334–335, 352
 enkeleiden tehtävä pelastushistoriassa: 332–333
 enkeleillä on järki ja vapaa tahto: 311
 enkelit Kristuksen palvelijoina: 331, 351, 1034, 1038
 suojelusenkelit: 336
 taivas enkeleiden ”paikkana”: 326, 1023

ENNUSTAMINEN: 2116**EPARKIA: 833****EPIKLEESI**

jumalanpalveluksessa: 1105
 rukouksena osallisuudesta Kristuksen salaisuuteen: 1109
 sakramentaalisessa jumalanpalveluksessa: 1106, 1127

EPÄILY

tahallinen ja tahaton uskon epäily: 2088

EPÄJUMALANPALVELUS: 2113, 1852, 2112–2114

EPÄOIKEUDENMUKAISUUS, VÄÄRYYS: 379

EPÄSUOSIO: 1852

EPÄTOIVO: 2091

EPÄUSKO: 2089, 2353

ERAKKO

ks. Evankeliset neuvot; Kirkko – struktuuri

ESKATOLOGIA, VIIMEISET AJAT

ks. Jeesus – Kristuksen paluu

EUKARISTIA

eukaristia sakramenttina:

eukaristia keskeisenä kristillisenä sakramenttina: 1211, 1324

eukaristia kristillisen initiaation sakramenttina: 1212, 1322

eukaristia yhtenä seitsemästä sakramentista: 1113, 1210

niiden sakramentti, jotka ovat kirkon täydessä yhteydessä: 1395

sakramentti siirtymiseksi kuolemasta elämään: 1524

eukaristia sisältää velvoitteita köyhiä kohtaan: 1397

eukaristian asettaminen

asetettu syntien anteeksiantamiseksi: 1846
Jeesuksen Kristuksen asettama, 611, 1323, 1337–1340, 1406

eukaristian eskatologinen merkitys:

eukaristia esimakuna tulevasta autuudesta: 1402

eukaristia selvänä merkinä uuden taivaan ja uuden maan toivosta: 1405

Jeesuksen tulkinta viimeisellä aterialla ja kirkon tulkinta jatkona sille: 1403–1404

eukaristian merkit: 1333–1336, 1412

eukaristia kompastuskivenä: 1336

Jeesus käyttää hyväkseen leipää ja viiniä: 1335

leipä ja viini: 1333

leipä ja viini vanhassa liitossa: 1334

eukaristian merkitys:

eukaristia esimakuna ylösnousemuksesta: 1000, 1370

eukaristia kirkon pyhittävässä virassa: 893

eukaristia kristillisen uskon summana ja yhteenvetona: 1327

eukaristia lähteenä ja kohokohtana kristilliselle elämälle: 1324–1327

eukaristia pelastussalaisuuden muistona: 1099

eukaristia tekee ihmiselle mahdolliseksi osallistua jumalalliseen elämään: 1325

eukaristia tekee Jumalan kansan ykseyden mahdolliseksi: 1325

eukaristia voiman lähteenä pappisviralle: 1566

eukaristia yhteytenä Jumalaan: 1118

eukaristia yhteytenä Kristukseen: 790, 1382, 1416

eukaristian nimityksiä:

”eukaristia”: 1328

eukarististen muotojen nimityksenä: 1355

”Herran aterian”: 1329

”hääateria”: 1617

”kokoontuminen”: 1329

”kommuunio”: 1331

”leivän murtaminen”: 1329

”muiston viettäminen”: 1330

”pyhä ja jumalallinen liturgia”: 1330

”pyhä messu”: 1332

”pyhä uhri” tai ”messu-uhri”: 1330

eukaristian pääasialliset vaikutukset:

eukaristia lisää kasteen armoa: 1392

eukaristia luo kirkon: 1396, 1407

eukaristia syventää yhteyttä Kristukseen: 1391, 1416

eukaristia vahvistaa sielun elämää: 1394

eukaristia vapauttaa synnistä: 1393–1394

eukaristia varjelee kuolemansynniltä: 1395

eukaristian uhriluonne:

kaikki uskovat osallistuvat uhrin edeskantamiseen: 1372

eukaristisen uhrin yhteys taivaalliseen liturgiaan: 1326, 1370

eukaristia kiitosuhrina: 1359–1361, 2643

eukaristia uhrina: 1365–1372, 1410, 1414

koko kirkko yhdistyy eukaristisessa uhrissa: 1369

Kristuksen ristinuhrin tulee läsnäolevaksi: 1366

uhrin kantaminen edesmenneiden uskovien puolesta: 1371

kommuunion vastaanottaminen 1415, 1417

Kristuksen läsnäolo eukaristiassa:

eukarististen muotojen kultillinen palvonta: 1378, 1418

Kristuksen läsnäolo eukaristisissa muodoissa: 1088, 1373–1377, 1413

Kristuksen läsnäolon merkitys kirkossa: 1380–1381

Kristuksen salaisuuden läsnäolo: 737

pyhäinhäväästys eukaristiaa vastaan on erityisen paheksuttavaa: 2120

transsubstantiaatio: 1373–1377, 1413

vain pätevästi vihityt papit viettävät eukaristiaa: 1411

EUKARISTIAN VIETTÄMINEN, KOMMUUNIO, MESSU

eukaristinen yhteisö:

eukaristinen yhteys Idän kirkkojen kanssa: 1399

eukaristinen yhteys muiden kirkkojen kanssa: 1398–1401

eukaristinen yhteys reformaation kirkkojen kanssa: 1400

eukaristisen jumalanpalveluksen merkitys sunnuntaille, 2177–2179

jumalanpalvelus Kristuksen antaman tehtävän mukaan:

eukaristian viettämisen tehtävä: 1341–1344

jumalanpalvelus kirkossa alusta alkaen: 1342–1343, 1345

kirkon elämän keskuksena: 1343

Kristuksen uhrin muiston jumalanpalveluksena: 1356–1357, 1409

osanotto eukaristiseen jumalanpalvelukseen kirkon käskynä: 2042

messun rakenne ja kulku:

eukaristia papinviran tehtävänä koko kirkon nimissä: 1552

eukaristisen jumalanpalveluksen johtaja: 1142

messun kulku:

uskovien kokoontuminen: 1348

sanan jumalanpalvelus: 1349

uhrilahjojen valmistaminen: 1350

kolehti: 1351

prefaatio: 1352

eukaristinen rukous: 1353–1354

anamneesi ja epikleesi eukaristisen jumalanpalveluksen keskuksena: 1106, 1353–1354

eukaristinen rukous muiston viettämisenä: 1362–1366

Isä meidän: 1355, 2770

kommuunion jakaminen:

kommuunion merkitys: 1355

kuoleman vaarassa: 1401

maallikon jakama kommuunio: 903

kommuunion vastaanottaminen:

kommuunio molemmissa muodoissa: 1390

kommuuniolle joka messussa: 1388

kommuunion hedelmät: 1391–1396

kommuunion vastaanottaminen kirkon käskynä: 2042

pääsy kommuuniolle ymmärryksen iässä: 1244

valmistautuminen kommuuniolle: 1385–1387

väsymätön kutsu kommuuniolle: 1384

perusrakenne:

eukaristisen jumalanpalveluksen kaksi osaa: 1346, 1408

eukaristisen jumalanpalveluksen tärkeimmät osat: 1345–1355

jumalanpalveluksessa sama tapahtumakul-

ku kuin Ylösnoukseen pääsiäisateriaalla: 1347

piispan viettämän eukaristian merkitys: 893

velvollisuus osallistua messuun sunnuntaisin ja pyhäpäivinä: 1389, 2180

ks. Eukaristian viettäminen

EUKARISTINEN RUKOUS

ks. Eukaristia

EUTANASIA

keskeyttää hoito tai jättää antamatta hoitoa: 2278

velvollisuus suojella vammautuneita tai heikkoja ihmisiä: 2276

välitön eutanasia: 2277, 2324

EVANKELISET NEUVOT

evankeliset neuvot annetaan jokaiselle kristitylle ohjeeksi: 915

evankeliset neuvot ja evankeliumin laki: 1973–1974

evankeliset neuvot ja kymmenen käskyä: 2053

evankeliset neuvot lupauksina Kristuksen lähemmästä seuraamisesta:

apostolisen elämän yhteisöt: 930

erakkoelämä: 920–927

evankelisten neuvojen eskatologinen näkökulma: 931–933

evankeliset neuvot monessa muodossa: 917–919

ilmaisuna Jumalalle vihitystä elämästä: 914–916, 944–945

maallikkoinstituutit: 928–929

sääntökuntaelämä: 925–927

vihityt neitsyet: 922–924

ks. myös: Köyhyys; Kuuliaisuus; Siveys; Neitsyys; Kirkko – Struktuuri – Sääty

EVANKELIUMI

evankeliumi ilosanomana: 571

evankeliumi ja vanhan liiton laki: 1963

evankeliumi Jumalan laupeuden ilmestymisenä syntistä kohtaan: 1846

evankeliumien asema ja merkitys Uudessa testamentissa: 125–127

evankeliumien synty: 126

Jeesuksen elämä evankeliumien traditiossa: 514–515, 534, 573

kaksi tapaa välittää Jeesuksen sanoma eteenpäin: 76

tehtävä julistaa evankeliumia: 2

EVANKELIUMIN JULISTAMINEN

evankeliumin julistaminen ja uskon opettaminen: 6

evankeliumin julistaminen kaikille ihmiselle on pelastukseen välttämätöntä: 848

evankeliumin julistaminen liturgiana: 1070
 julistamisen motiivi on rakkaus Kristukseen:
 49, 429
 julistustehtävä tulee täydelliseksi, kun Kristus
 astuu alas tuonelaan: 634
 Kristuksen perinnön eteenpäin antaminen: 3
 tehtävä levittää ilmoitusta: 2, 3, 58, 74

F

FILIOQUE: 246

idän ja lännen traditioissa: 248
 uskontunnustuksen kehityksessä: 247
ks. myös: Pyhä Kolminaisuus, Pyhä Henki

G

GNOSIS: 285

H

HARHAOPPI: 2089, 817

HAUREUS: 1852, 2353

HAUTAJAISJUMALANPALVELUS

ei ole sakramentti ilman messua 1684–1685
 merkkejä ja riittejä: 1687–1690
 vaihtoehtoja hautajaisjumalanpalvelukselle:
 1686

HEDELMÄLLISYYS, HEDELMÄTTÖMYYS

ks. Avioliitto; Avioliiton sakramentti

HEDELMÖITYS

ks. Avioliitto – päämäärä

HELLUNTAI, HELLUNTAIPÄIVÄ

helluntai ja vahvistuksen sakramentti: 1287
 Jumalan valtakunta on avoinna kaikille, jotka
 uskovat Kristukseen: 732
 kirkko ilmestyy maailmaan: 726, 830, 1076
 kirkon aika alkaa: 1076
 koko Kolminaisuus ilmoittaa itsensä: 732
 Kristuksen pääsiäisen täytyminen: 731

HELVETTI: 1033

helvetti Jeesuksen julistuksessa: 1034
 helvetti kehotuksena: 1036
 helvetti kirkon opissa: 1035
 helvetti seurauksena kuolemansynneistä: 1861
 helvetti tuomion paikkana: 633
 Jumala ei tuomitse ketään ennalta kadotuk-
 seen: 1037

HENKI

ks. Pyhä Henki

HERRAN PÄIVÄ

ks. Sunnuntai

HIERARKIA: 785, 871–872, 904, 1569, 2632
 arvojen hierarkia, arvojärjestys: 1886, 2236,
 2244, 2245
 totuuksien hierarkia: 90, 234

HIERARKKINEN: 771, 874, 1206, 1547, 155

HIIPPAKUNTA: 833

ks. myös: Piispa

HIMO: 2515, 2514–2517, 2535–2537

HOITO

amputaatio tai sterilointi uhkana ruumiin kos-
 kemattomuudelle: 2297
 hoidon keskeyttäminen tai aloittamatta jättä-
 minen: 2279
 hoito ja elinsiirrot: 2296
 kieltä tehdä tieteellisiä kokeita ihmisillä: 2295
 lääkehoidon lopettaminen: 2278–2279
 tieteelliset kokeet apuna parantamiselle: 2292

HOMOSEKSUAALISUUS

homoseksuaalisuus ja siveys: 2359
 kieltä syrjiä homoseksuaalisia ihmisiä: 2358

HOROSKOOPPI: 2116

HUOLIMATTOMUUS

ja vastuu teosta: 1735

HURSKAUS

Pyhän Hengen antamana lahjana: 1831

HURSKAUSMUODOT

hurskausmuodot ilmauksena kristillisestä elä-
 mästä: 1674, 1679
 näiden muotojen ja ilmaisujen merkitys:
 1674–1676

HUUMEKAUPPA, HUUMEIDEN KÄYTTÖ: 2291

HYPOSTAASI, HYPOSTAATTINEN YHDEKSITULE- MINEN: 252, 464–469

ks. myös: Pyhä Kolminaisuus – jumalalliset
 persoonat

HYVE: 1803–1804, 1833–1834

hyve ja armo: 1810
 hyveet ja intohimot: 1768
 hyveitten täydellistyminen Pyhän Hengen lah-
 jojen kautta: 1831

jumalalliset hyveet:
 usko: 1814–1816, 1843
 toivo: 1817–1821, 1843
 rakkaus: 1822–1829, 1844
 antavat ihmiselle mahdollisuuden päästä osalliseksi jumalallisesta luonnosta: 1812
 jumalallinen luonto: 1812
 osoituksena rakkaudesta Jumalaan: 2095
 perustana ja tuntomerkkinä kristityn ihmisen moraaliseen toiminnasta: 1813, 1840
 usko, toivo ja rakkaus jumalallisina hyveinä: 1813, 1841
 kohtuullisuus:
 on tärkeä terveydestä huolehtimisessa: 2290
 varallisuuden jakamisessa: 2407
 moraaliset hyveet: 1839
 moraaliset ja jumalalliset hyveet annetaan kas- teessa: 1266
 muita tärkeitä hyveitä:
 oikeudenmukaisuus ”Jumalan kunnioittami- sen hyveenä”: 1807, 2095–2096
 päähyveet kulmakivinä moraalisisessa elämäs- sä: 1805
 kohtuullisuus: 1809, 1838
 oikeudenmukaisuus: 1807, 1836
 urhoollisuus: 1808, 1837
 ymmärtäväisyys: 1806, 1835
 siveys:
 avioliitossa olevan parin siveys: 2349
 itsensä hillitseminen: 2339–2340
 jokainen kastettu on kutsuttu siveyteen: 2348, 2394
 kihlaparin siveys: 2350
 siveys henkilökohtaisena kasvuprosessina: 2343, 2395
 siveys itsensä antamisena: 2346
 siveys ja homoseksuaalisuus: 2359
 siveys ja kohtuullisuus: 2341
 siveys Jumalan armon lahjana: 2345
 siveys kulttuurisena ponnisteluna: 2344
 siveys suojelee ihmisen henkilökohtaista koskemattomuutta: 2337–2338
 siveettömyys: 2351
 synnit siveyttä vastaan: 2351–2356, 2396
 ystävyys merkitys: 2347
 solidaarisuus:
 solidaarisuuden hyve: 1942
 solidaarisuus varojen jakamisessa: 2407
 totuudenrakkaus: 2468, 2505
 kanssakäymisessä ihmisten kanssa: 2469
 valhe loukkauksena totuudenrakkauden hy- vettä vastaan: 2485, 2504

HYVITYS

hyvityksen velvollisuus Uudessa testamentis- sa: 2412, 2424
 velvollisuus oikaista, kun totuutta loukataan: 2487, 2509

HYVYYS

Jumalan hyvyys
 ks. Jumala – ominaisuudet
 hyvyys Pyhän Hengen hedelmänä: 736, 1832

HYVÄ

jonkin teon luonnetta arvioitaessa: 1755–1756

HYVÄ TAHTO: 736, 1829

HÄVELIÄISYYS

Hengen hedelmänä: 1832
 häveliäisyyden eri ilmaisutapoja: 2523–2524
 häveliäisyyden tarkoitus: 2522
 puhtaus vaatii häveliäisyyttä: 2521

I

IANKAIKKINEN ELÄMÄ

Jumalan katseleminen: 1023
 kuolema astumisena iankaikkiseen elämään, 1020
 ks. myös: Ylösousemus

IHMINEN

elämän edelleen antaminen: 372
 ihminen ihmiskunnassa:
 ihmiskunnan ykseys: 360
 kaikkien ihmisten veljellinen suhde toisiin- sa: 361, 1947–1948
 koko ihmissuvun alkuperä ja päämäärä: 842
 ihminen luomakunnassa:
 ensimmäinen ihminen oli sopusoinnussa Luojan ja luomakunnan kanssa: 374–379, 384
 ihmisen ainutlaatuinen asema luomakun- nassa: 343, 355
 ihmisen vastuu maailmasta: 373
 luomakunnan päämäärä: 358
 luomisjärjestyksen kunnioittaminen: 339
 luomisjärjestyksen merkitys ihmiselle: 346
 luotujen olentojen hierarkia: 342
 luotujen olentojen keskinäinen riippuvuus: 340
 ihminen on luotu olento:
 ihminen on hyvä olento: 374
 ihminen on osallinen Jumalan Hengen vii- saudesta: 1704
 luodun olennon rajojen tunnustaminen: 396
 ruumis ja sielu: 327, 355, 362–365, 382, 1703, 1711
 ymmärrys ja vapaa tahto: 311
 ihminen sukupuolisena olentona:
 ihminen on luotu mieheksi ja naiseksi: 355, 383
 ihminen on sukupuoliseen kutsuttu rakkau- teen ja yhteenkuuluvuuteen: 2330–2331

- molemmilla sukupuolilla on sama persoonallinen ihmisarvo: 369, 2334, 2393
sukupuolten erilaisuus ja toisiaan täydentävyys: 369–373, 1605, 2333
- ks. myös: Avioliitto
- ihmisarvo, ihmisen oikeudet ja velvollisuudet: ihmisarvon perusta ja merkitys: 1700
ihmisen arvo ja arvokkuus: 27
ihmisen arvo ja arvokkuus näkyvät moraalisessa elämässä: 1706
ihmisoikeudet nousevat ihmisarvosta: 1930
luodun olennon yhteistyö Jumalan kanssa ja sen arvo: 306–308
- ihmisellä on oikeus toimia omantuntonsa mukaan: 1782
- ihmisen alkuperä:
Jumala loi ihmisen rakkaudesta: 1, 315, 1604
- ihmisen ominaisuudet ja teot:
hyveellinen ihminen: 1803–1804
ihminen etsii totuutta: 2467
ihminen ilmaisee itseään symbolein ja merkein: 1146
ihminen kaipaa onnea: 1718
ihminen kaipaa sitä, mikä on hyvää: 1706–1707
ihminen on saanut vapauden lahjaksi: 1705
ihminen on uskonnollinen olento 28, 44–45
ihminen tarvitsee yhteyttä toisiin ihmisiin: 1879–1880
ihmisellä on kyky luonnolliseen tietoon Jumalasta: 32, 46
ihmiselämä jatkuvana kamppailuna hyvän puolesta: 409
ihmisen toiminta: 16, 2085
ihmisen velvollisuudet omaatuntoaan kohtaan: 1706, 1713
- ihmisen päämäärä: 16, 356, 260
- ihmisen seksuaalisuus:
ihmisen seksuaalisuus avioliiton kahden päämäärän toteutumisenä: 2360–2363
miehen ja naisen aviollisen yhtymisen merkitys: 2335
seksuaalisuuden integroituminen ihmisessä persoonana: 2337
seksuaalisuuden merkitys: 2332, 2362
- ihmisen täydellistyminen ajan lopulla: 1045
- jokaisen ihmisen arvon ja arvokkuuden kunnioittaminen: 1738
- Jumala ei ole hylännyt ihmistä syntiinlankeemuksen jälkeen: 410
- Jumalan etsiminen:
ihminen etsii alituisesti Jumalaa: 30, 2566
se, että Jumala etsii ihmistä edeltää sitä, että ihminen etsii Jumalaa: 2567
- tieto Jumalasta:
ilmoituksen kautta: 35, 50, 52, 208
Jumala puhuu ilmoituksessa inhimillisin sanoin: 101, 109
järjen välityksellä: 50
teitä tietoon Jumalasta: 31
- Jumalan ja ihmisen välinen suhde:
ihminen Jumalan kuvana ennen ja jälkeen Kristuksen lunastustyön: 1701
ihminen on kokonaisuudessaan Jumalan tahtoma: 362
ihminen on luotu Jumalan kuvaksi: 356–361, 380, 1702
ihmisen kutsumus: 1710, 1878, 2133
alistua vapaaehtoisesti Jumalan alaisuuteen: 143, 396
elämä Pyhässä Hengessä: 1699
Jeesuksen pelastusteon päämäärä on ihmisen jumalalliseksi tekeminen: 460
olla vapaudessa ja vastuullisesti Jumalan työtoveri luomistyössä: 307, 378
syntymästä asti ottaa osaa ikuisen autuuteen: 1703
todistaa Jumalasta: 2085
yhteys Jumalan kanssa: 27
ystävyyys Jumalan kanssa: 355, 396
- kaikkien ihmisten tasa-arvoisuus:
epäoikeudenmukaiset erot: 1938
kaikkien ihmisten tasa-arvoisuus luontonsa, alkuperänsä ja päämääränsä puolesta: 1934
persoonan arvo ja arvokkuus perustana tasa-arvolle: 1935
tasa-arvoisuus huolimatta eroista lahjakkuudessa ja kyvyissä: 1936–1937
- kirkko ottaa vastaan täydellisen ilmoituksen ihmisestä: 2149
- Kristuksella on oikeus lausua lopullinen tuomio ihmisistä: 679
- lupaus palauttaa ihminen uudestaan Jumalan kuvaksi: 705
Jumalan torjuminen ja synty: 29, 398, 1739
synty inhimillisen luonnon vauriona: 1849, 1714
- oikeus hyvään nimeen ja maineeseen: 2479, 2507
- oikeus uskonnonvapauteen: 2106
- synnin seuraukset:
ihminen on syntymästään saakka synnin vahingoittama: 403
ihmisen houkuttelevuus syntiin: 394
ihmisluonto vahingoittuu: 405
maallinen elämä tarjouksena valita ikuisen elämän ja ikuisen kuoleman välillä: 1470
Paholaisella on synnin kautta tietystä määrin valta ihmiseen nähden: 407
Paholaisen aiheuttamat vahingot: 395
perisyntien seuraukset Raamatun mukaan: 399–400
synty riistää ihmiseltä Jumalan kaltaisuuden: 705

vapaus ja alkusynty: 396–401
 velvollisuus suojella ja auttaa heikkoja ja
 vammaisia: 2276

IHMISRYÖSTÖ: 2297

IKONI: 1159

merkitys: 1160–1161, 2141

ILMOITUS

Jumala tahtoi ilmoittaa itsensä ihmiselle: 35,
 50–53, 68–69

ilmoituksen sisältö:

ilmoittaminen Israelille: 2085

ilmoitus Jumalasta, joka vapauttaa: 2084

Isän ilmoittaminen: 238–242

Jumalan nimen ilmoittaminen: 203–214,
 2143

Jumalan kymmenen käskyn ilmoittaminen:
 2059, 2070–2071

Pojan ilmoittaminen: 152, 240, 647–648,
 651

Pyhän Hengen ilmoittaminen: 243–248, 688

Pyhän Kolminaisuuden ilmoittaminen:

helluntaipäivänä: 732

Pyhän Hengen kautta: 684, 687

uskon salaisuutena sanan tiukimmassa
 merkityksessä: 237

ilmoituksen välittävät eteenpäin:

apostolit: 75

evangelistat: 76

kirkko: 74, 79, 82

opetusvirka: 78

piispat: 77

ilmoitus annetaan

inhimillisin sanoin: 101

pelastushistoriassa:

Abrahamille: 59, 72

Israelille: 60–64

Jeesuksessa Kristuksessa: 65–67, 73

kantaisillemme: 54, 70

Nooalle: 56–58, 71

syntiinlankeemuksen jälkeen: 55

Raamatusta: 80–83, 124

traditiossa: 80–83

ilmoitus on loppunut Jeesuksessa Kristukses-
 sa: 65–66

ilmoitus voi näyttää epäselvältä: 157

luonnollinen tieto Jumalasta on mahdollinen:
 36

muuta ilmoituksen sisältöä:

ihmisen syntisyys: 386–390

Jumalan laupeus syntisiä kohtaan: 1846

Jumalan pelastussuunnitelma: 50

Jumalan rakkaus: 1701

kirkko: 726, 1076

kuolleiden ylösnousemus: 992

kymmenen käskyä liitossa: 2060

laki vanhassa ja uudessa liitossa: 1952

lopullinen totuus: 124

Marian neitsyys: 502

peruste Israelin valinnalle ja erityisasemal-
 le: 218

tulevaisuus: 2115

täydellinen ilmoitus ihmisestä: 2419

usko vastauksena Jumalan ilmoitukselle:
 142–143, 153–165

yksityinen ilmoitus: 67

ILO: 301, 523, 1829, 1832

ks. myös: Autuus

ILOSANOMA

ks. Evankeliumi

IMARTELU: 2480

IMMANUEL

Messiaan nimityksenä: 712

INHO

ks. Passio

INITIAATIO

*ks. Kaste; Vahvistus; Eukaristia; Katekume-
 naatti*

INKARNAATIO

ainutkertaisena tapahtumana, joka toteutti Ju-
 malan pelastussuunnitelman: 464, 470

ks. myös: Jeesus; Jeesuksen elämä

INKULTURAATIO

katekumenaatissa: 1232

kirkon lähetystehtävässä: 854

liturgiassa: 1205–1206

INSESTI: 2388–2389

INSPIRAATIO

Raamatun inspiraatio: 106

ks. myös: Raamattu

INTERKOMMUUNIO

ks. Eukaristia: eukaristinen yhteisö

INTOHIMO

ks. Passio

IRONIA: 2481

ISLAM

Abrahamin usko muslimien tunnustuksessa:
 841

kirkon ja islamin välinen suhde: 841

ISRAEL, ISRAELILAISET

Israel, ”köyhien kansa”: 711, 716
 Israel lain lahjan ja pakkosiirtolaisuuden väli-
 senä aikana: 708–710
 Israel on kirkon alkukuva ja esikuva: 759–762
 Israelin kutsumus on peruuttamaton: 839
 Israelin moitteet Jeesusta vastaan: 576, 579
 Israelin synti: 401
 Israelin toivo: 674
 Jaakob Israelin kahdentoista heimo kantaisä-
 nä: 2573
 Jeesuksen julistaminen Israelille: 436–440, 522
 Jeesus Israelin kutsumuksen täyttymyksenä:
 539
 Jumala ilmoitta itsensä Israelille Luojana:
 287–288
 Jumala ilmoittaa lakinsa Israelille: 1961
 Jumala ilmoittaa nimensä Israelille: 203–204
 Jumala pelastaa Israelin synnistä: 431
 Jumala valitsee itselleen kansan: 62–64, 218,
 238, 2085
 Jumalan kansan kokoontuminen ”kirkkona”:
 751
 Jumalan palvomina Israelin Pelastajana: 433
 ”Jumalan pojat” nimityksenä israelilaisille: 441
 Jumalan rakkaus Israelia kohtaan: 218–219
 sapatti Israelin lain sydämenä: 348
ks. myös: Rukous; Liturgia

ISÄ

ks. Vanhemmat; Pyhä Kolminaisuus, Jumala

ISÄ MEIDÄN -RUKOUS

Herran rukous: 2765–2766, 2773, 2775
 Isä meidän -rukous eukaristian vieton yhtey-
 dessä: 2770
 Isä meidän -rukous initiaatiosakramenttien yh-
 teydessä: 2769
 kirkon rukous: 2767–2768, 2776
 rukouksen eskatologinen sisältö: 2771
 rukouksen merkitys: 2761–2764, 2774
 seitsemän rukousta: 2803–2854, 2857–2865

ITSEHILLINTÄ

elämän pituisena tehtävänä: 2342
 itsehillintä Pyhän Hengen lahjana: 736, 1832
 keinoja itsehillintään: 2340
ks. myös: Askeesi

ITSEMURHA

itsemurha syntinä omaan itseen ja Jumalaan
 kohdistuvaa rakkautta vastaan: 2281, 2325
 itsemurhan eskatologinen merkitys: 2283
 tekijöitä, jotka vähentävät itsemurhan tehneen
 vastuuta: 2282
 vapaaehtoinen myötävaikutus itsemurhaan:
 2282
 vastuu omasta elämästä: 2280

J**JEESUKSEN IHMISEKSITULO**

ks. Jeesus – Jeesuksen elämä – Ihmiseksitulo

JEESUS KRISTUS

aiheet Jeesuksen julistuksessa:
 autuaaksijulistukset Jeesuksen julistuksen
 keskipisteenä: 1716
 avioliitto:
 Kanaan häiden merkitys: 1613
 avioliiton alkuperäinen tarkoitus: 1614
 Jeesuksen ihmiseksitulo valmistuksena
 ”Karitsan häihin”: 1612
 avioliiton purkamattomuus: 1614–1615
 Jeesuksen vertaukset: 546
 Jerusalemin temppeli: 583–586, 593
 Jumalan valtakunta: 542–546, 567
 juutalainen laki: 577–582, 592
 Kristuksen rauha: 2305
 kuolleiden ylösnousemus: 994
 kymmenen käskyä: 2052–2055
 köyhät: 544, 2444
 luottamus Jumalan huolenpitoon: 305
 sanoma ja ilmoitus Pyhästä Hengestä: 706,
 728, 730
 tappamiskielto: 2262
 viimeinen tuomio: 678
 Jeesuksen elämä:
 Jeesuksen elämä:
 apostolien kutsuminen: 551, 858
 eksorkismit: 517
 evankeliumien kertomukset: 514–515
 ihmiseksituleminen: 461–463, 479, 483
 ihmiseksitulo ja pelastus:
 ihmiseksitulo ja Karitsan häiden valmis-
 telu: 1612
 ihmiseksitulo ja taivaaseenastuminen: 661
 ihmiseksitulo ja ylösnousemus: 653–654
 ihmiseksitulon ja ihmisen salaisuus: 359
 ihmiseksitulon valmistelu:
 Johannes Kastajan kautta: 523
 Jumalan pelastussuunnitelmassa: 522
 kysymyksiä ihmiseksitulosta:
 Apollinaris Laodikealaisen käsitys: 471
 Jeesuksen inhimillinen ruumis: 476
 Jeesuksen inhimillinen tahto: 475
 Jeesuksen inhimillinen tiedonkyky: 472
 Jeesuksen jumalallinen tiedonkyky: 473
 Jeesuksen täydellinen ihmisyys: 470
 syyt Jeesuksen ihmiseksituloon:
 jotta hän antaisi meille osallisuuden ju-
 malallisesta luonnosta: 460
 jotta hän olisi meille esikuvana pyhi-
 tykseen: 459
 jotta hän pelastaisi ja vapahtaisi ihmis-
 suvun: 457, 606–607
 jotta hän uudistaisi luomakunnan: 504

- jotta ihminen voisi tuntea Jumalan rak-
kauden: 458
- Jumalan ihmiseksitulo uskontunnustuk-
sen mukaan: 456
- Jeesuksen julistus Galileassa: 541
- Jeesuksen kirkastuminen: 554–556, 568
- Jeesuksen Kristuksen elämän pääasialliset
salaisuudet: 429
- Jeesuksen kätkeyty elämä:
kuuliaisuus perhe-elämässä: 517, 532, 564
arkipäivä: 531, 533
- Jeesuksen lapsuuden tapahtumat: 527–530
- Jeesuksen syntymä: 437, 525
- Johannes Kastajan kaste: 535–536, 556,
565, 1223–1225
- kiusaus autiomaassa: 538–540, 566
- kuolemantuska Getsemanessa: 612
- oikeudenkäynti Jeesusta vastaan:
syytökset: 574, 575, 585
juutalaisten johtajien erilaiset tuomiot
Jeesuksen salaisuudelle: 595–596
parantaminen merkinä Jeesuksen jumaluu-
desta: 517, 1507
ratsastus Jerusalemiin: 559–560, 570
valmistelut pelastushistoriassa: 522–524
viimeinen ehtoollinen: 610–611
- Jeesuksen esittäminen kuvissa: 477
- Jeesuksen jumaluus
”homoúsios”: 465
- Jeesuksen kaksi luontoa kirkon tunnustuk-
sessa: 469
- Jeesus on tosi Jumala ja tosi ihminen:
464–469, 480–482
- Jeesuksen Kristuksen merkitys:
Jeesus eskatologisena tuomarina: 679
Jeesus ja ilmoitus: 516
Jeesus ja uusi luominen: 349
Jeesus, Jumalan palvelija, 555, 580, 601,
608, 615
Jeesus on autuaaksijulistusten perikuva: 459
Jeesus on enkelimailman keskus: 331
Jeesus on esikuva: 520–521
Jeesus on ihmisen vapautus vapauteen: 908,
1741
Jeesus on historian Herra: 450, 668
Jeesus on Jumalan rakkauden ”aamen” mei-
tä kohtaan: 1065
Jeesus on kristillisen elämän keskus: 1618
Jeesus on lain loppu: 1953
Jeesus on pappi: 1544–1545
Jeesus on täydellinen ihminen: 520
Jeesus on uskon edelleen siirtämisen ydin:
426
Jeesus on vapauttaja pahasta ja kuolemasta:
1708
Jeesus, opettaja: 427
Jeesus parantajana: 1503–1505
Jeesus valona luomisen salaisuuteen: 280
- Jeesus vie ihmisen kotiin Isän luokse: 518
ylösnoussut Jeesus: 625
- Jeesuksen kuolema:
Jeesuksen kuoleman merkitys:
Jeesuksen hautaaminen: 624–626, 630
Jeesuksen kuoleman merkitys Jumalan
salatussa päätöksessä: 599, 620
Jeesus astuu alas tuonelaan: 624, 631–
635, 636–637
Jeesus uhraa itsensä: 605–618, 621, 623
Jumala on tehnyt Jeesuksen ”synniksi
meidän puolestamme”: 602–603
”Jumalan palvelijan” kuolema: 601, 713
korottaminen ristillä viittaa korotukseen
taivaaseenastumisessa: 662
Jeesuksen todellinen kuolema: 619, 627,
629
Jumala tekee tappamisesta pelastuksen: 312,
622
- Jeesuksen nimet ja nimitykset:
Jeesuksen arvonimet:
”Herra”: 209, 429, 446–451, 455
”Jumalan Poika”: 429, 441, 454
”Kristus”: 429, 436, 453
- Jeesuksen nimitykset:
”JHWH”: 211
”Jumalan Karitsa”: 608
”Messias”, ”Daavidin poika”: 439, 727
”rabbi”: 581–582
”uusi Adam”: 411, 504
nimen ”Jeesus” merkitys: 430, 432, 434, 435,
452
- Jeesuksen rukous:
Isä meidän: 2759
Jeesuksen rukous esimerkkinä opetuslasten
rukoukselle: 2601
Jeesuksen rukous Pojan rukouksena Isälle:
2599
Jeesuksen tärkeitä rukouksia: 2603–2606
Jeesuksen ylipapillinen rukous: 2746, 2751
Jeesus kuulee rukouksen: 2616
Jeesus opettaa meidät rukoilemaan: 2607–
2615
Jeesus rukoili pelastushistorian tärkeiden ta-
pahtumien edellä: 2600, 2602
- Jeesuksen taivaaseenastuminen: 659–664,
665–667, 670, 673
- Jeesuksen taivaaseenastumisen merkitys:
taivaaseenastuminen alkuna Jeesuksen
herruudelle luomakunnassa: 668
taivaaseenastuminen alkuna Jeesuksen
herruudelle Messiaana: 663–664
taivaaseenastuminen viimeisenä ylösnous-
seen ilmestymisenä opetuslapsille: 659
taivaaseenastumisen myötä on tullut ajan
loppu: 670
taivaaseenastumisesta huolimatta Jeesus
pysyy läsnä kirkossaan: 669

Jeesuksen toinen tuleminen:
 ennen Jeesuksen paluuta tulee Antikristus: 675
 Israelin ”paatumus” ja aikojen loppu: 674
 Jeesuksen eskatologinen tuleminen voi tapahtua milloin tahansa: 673
 Jeesuksen lopullisen herruuden odotus: 672
 Jeesuksen messiaaninen herruus: 440, 680, 1060
 Jeesuksen toisen tuleamisen merkitys kirkolle:
 kirkko on kaiken käsittävä Kristuksen paluuseen saakka: 830
 kirkon lähetystehtävä aikojen loppuun asti: 849
 liturgian päämääränä on Kristuksen toinen tuleminen: 1107, 1130
 Jumalan valtakunta maan päällä ei ole vielä toteutunut täydellisesti: 671
 kuolleiden ylösnousemus: 988
 viimeinen tuomio: 677–678, 681–682, 1038–1041, 1051–1052
 tieto viimeisestä tuomiosta:
 Kristus tuomarina: 679, 1040
 on alusta alkaen Jeesuksen sanomassa: 678
 vetoomuksena kääntymiseen: 1041
 Jeesuksen ylösnousemus:
 Jeesuksen ylösnousemuksen merkitys:
 Jeesuksen ylösnousemuksen tarkoitus ja sisältö: 651–655
 Kolminaisuuden työnä: 648
 lopullisena vahvistuksena Jeesuksen auktoriteetille: 649–651, 653
 perustana meidän ylösnousemuksellemme: 655, 658
 sunnuntai ylösnousemuksen päivänä: 2174
 vanhan liiton lupausten täyttymyksenä: 652
 Jeesuksen ylösnousemus yliluonnollisena tapahtumana: 647, 656
 Jeesuksen ylösnousemusruumis: 645–646
 merkinä Jumalan kaikkivaltiudesta: 272
 tyhjän haudan merkitys: 640, 657
 ylösnousemuksen merkitys apostoleille: 642–644
 ylösnousemuksen sanoma:
 apostolien elävä traditio ylösnousemuksesta: 639
 ylösnousemus keskeisenä aiheena kristillisessä julistuksessa: 638
 ylösnouseksen ilmestymiset: 641
 Jeesus: 595–596
 kysymys syyllisyydestä:
 juutalaisilla ei ole kollektiivista syyllisyyttä Jeesuksen kuolemasta: 597
 syntiset ovat Jeesuksen kuolemaan syyllisiä: 598

usko Jeesuksen ihmiseksituloon on ratkaiseva merkki kristillisestä uskosta: 463
 tie Jerusalemiin: 557–558, 569
 on yksi pelastuksen salaisuuksista: 517, 561–562
 Jeesus, Isän lähettämä: 422
 Jeesus ja kirkko:
 Jeesuksen työ sakramenttien kautta: 1084
 Jeesus kirkon liturgiassa: 662, 1069, 1084–1090
 Jeesus kirkon päänä: 669, 792
 kirkon sakramentit välittävät Jeesuksen: 947, 1115
 Kristuksen salaisuus jatkuu edelleen: 1085
 seurata Jeesusta: 520
 säilyttää ja antaa eteenpäin se, minkä Jeesus on säätänyt: 3, 126
 olla Jeesuksen kaltainen: 520
 Jeesus Jumalan Poikana:
 että Jeesus on Jumalan Poika tulee täysin ilmi vasta pääsiäisen salaisuudessa: 444–445
 Jeesus saa todistuksen Isältä: 444
 Jeesus julistaa olevansa Jumalan Poika: 443
 Jeesus Jumalan ja Neitsyt Marian Poikana: 724
 Jeesus Jumalan Sanana: 102
 juutalaisten oppositio Jeesuksen opetusta vastaan:
 armahtavaisuus ja syntien anteeksiantaminen: 589
 Jeesuksen suhde sapattikäskyyn: 2173
 Jeesuksen suhde syntien anteeksiantoon: 578, 594
 Jeesuksen todistus omasta itsestään: 590
 Jeesuksen yhteys syntisiin ja tullimiehiin: 588
 suhde lakiin, temppeliin ja yhteen Jumalaan: 576
 syytökset pyhänhäväistyksestä Jeesusta vastaan: 591
 kristillinen tunnustus Jeesukselle: 202, 422–424
 merkit ja ihmeet:
 eksorkismit: 550
 seuraavat Jeesuksen julistusta: 547
 messiaaniset merkit: 549
 todistukset Jeesuksen lähettämisestä: 548
JEESUKSEN SYDÄMEN KULTTI: 2669, 1439
JEESUKSEN RUKOUS: 2616, 2667–2668
JHWH
 ks. Jumala – Jumalan nimi; Jeesus Kristus
JOHANNES KASTAJA
 Jeesuksen kaste: 535–537

Johanneksessa paloi Pyhän Hengen tuli: 696, 718
 Johannes Kastajan rooli pelastushistoriassa: 523, 719
 parannuksen ja kääntymyksen kaste: 720, 1224
 Pyhän Hengen täyttämä jo äidin kohdussa: 717
 todistus Jeesuksesta: 608

JOUKKOTIEDOTUS

joukkotiedotuksen kriittinen käyttö: 2496
 joukkotiedotuksen merkitys: 2493
 joukkotiedotuksen tehtävät ja rajat: 2497
 joukkotiedotus ja julkinen valta: 2498–2499
 joukkotiedotus yhteisen hyvän palveluksessa: 2494–2495

JOULU: 525

JOURNALISTI: 2497

JUMALA

ihmisen Luoja:

Jumala antaa ihmisen myötävaikuttaa luomistyössä: 307
 Jumala loi ihmisen: 1
 Jumala loi ihmisen järkeväksi, vapaaksi persoonaksi: 1730
 Jumala loi ihmisen rakkaudesta: 1604

Jumala, kaikkivaltias:

Jumala voi ilmoittaa tulevaisuuden: 2115
 Jumalan kaikkivaltius, 268–274, 275–278
 Jumalan kaikkivaltius ei ole mielivaltaa: 271
 Jumalan kaikkivaltius ja paha: 277, 309–312, 314, 395, 412
 Jumalan kaikkivaltius Raamatussa: 269
 Jumalan kaitseminen: 302–314
 Jumalan näennäisen voimattomuuden salaisuus: 272–274

Jumala, Luoja

Jumala ”ensimmäisenä syynä”: 300, 304, 308

Jumala kohoaa yli luomakunnan, 300, 303

Jumala toimii luodussa: 308

luodun arvo ja arvokkuus, 308

maailman Luoja: 295–300

maailman ylläpitäjä: 301

Jumalan erityiset pelastusteot:

Jumala ilmestyy Moosekselle: 205

Jumala inspiroi Raamatun kirjoittajat: 105–106

Jumala kutsuu Israelia: 62–64, 218–219, 2085

Jumala lähettää Poikansa: 422

Jumala pelastaa Israelin synnistä: 431

Uusi liitto: 64

Jumalan nimi:

”Adonai”: 209

”JHWH”: 205–206, 210–211, 213–214

”Kyrios”: 209

Jumalan nimi valan vannomisessa: 2150, 2164

Jumalan olemassaolo: 33, 231

Jumalan ominaisuudet

Jumala ei ole mies eikä nainen: 370

Jumala muistuttaa aviopuolisoa: 370

Jumala on hyvä: 385

Jumala on rakkaus: 218–221, 733

Jumala on totuus: 214–217, 2465

Jumalalla on isän piirteet: 370

Jumalalla on äidilliset piirteet: 370

Jumalan työ ihmisessä:

Jumala ei hylkää ihmistä syntiinlankeamisen jälkeen: 410

Jumala ei tuomitse ketään ennalta kadotukseen: 1037

Jumala etsii ihmistä ennen kuin ihminen Jumalaa: 2567

Jumala ilmoittaa itsensä: 35

Jumala ilmoittaa itsensä historiassa pelastajana: 2084

Jumala kantaa ihmisestä vastuun niin kuin lapsestaan: 2782–2785

Jumala kutsuu ihmistä: 30, 2567

Jumala tahtoo kirkastaa ihmisen: 2012

Jumalan pelastustahto kaikkia ihmisiä kohtaan: 74

Jumalan teot: 1, 275

vain Jumala voi täyttää ihmisen kaipauksen onneen: 1718

kielto käyttää Jumalan nimeä maagisella tavalla: 2149

kielto käyttää väärin Jumalan nimeä: 2146, 2161–2162

puhua Jumalasta: 39–43, 48

pyhä Jumala:

Jumalan pyhyys hänen jumalallisen olemuksensa salaisuutena: 2807

Jumalan pyhyys ja ihanuus: 2809

Jumalan pyhyys Jeesuksen ilmoittamana: 2812

Jumalan pyhyys kristittyjen elämässä ja rukouksessa: 2814

Jumalan pyhyys Vanhan testamentin ilmoituksessa: 2809

synti loukkaa Jumalaa: 1850

JUMALAN PALVELIJA

Jeesus Jumalan palvelijana: 555, 580, 601, 608, 615

teksteissä Jumalan palvelijasta tulevat näkyviin olennaiset Messiaan piirteet: 713

JUMALAN PALVONTA

Jumalan nimen kunnioittaminen: 2143

kaikki ihmiset ovat velvollisia palvomaan Jumalaa: 2105
 kielenkäyttö siitä, mikä on pyhää: 2142
 manaileminen Jumalan kunnioittamisen puutteena: 2149
 rikkomukset Jumalan palvontaa vastaan: 2118, 2122
 Jumalan uhmaaminen: 2119
 pyhäinhäväistys: 2120
 simonia: 2121

JUMALAN TUNTEMINEN

ihminen voi saada tietoa Jumalasta: 31, 34, 54–55
 armon kautta: 35
 historian tapahtumien kautta: 37
 ilmoituksen kautta: 35, 38
 järjen kautta: 35, 36
 luonnollinen tieto Jumalasta: 32, 47
 Jumalan tunteminen ja ihmisen sielu: 33
 Jumalan tunteminen Pyhän Hengen lahjana: 1831

JUMALANPALVELUS

ks. Liturgia

JUMALANPILKKA: 2148

JUUTALAINEN

ks. Israel, israelilaiset

JÄRKI

järki inhimillisenä kykenä: 286
 järki ja laki: 1951
 järki ja usko: 156–159
 synty rikkomuksena järkeä vastaan: 1849

K

”KAIKKEINPYHIN”

nimityksenä eukaristisille muodoille: 1330

KAITSELMUS

Jeesus vaatii luottamusta kaitselmukseen: 305, 322
 Jumala voi ilmoittaa tulevaisuuden: 2115
 Jumalan päätös luomakunnassa: 302, 321
 kaitselmus ja luotujen myötävaikutus: 306–307, 323
 kaitselmus ja paha: 309–314, 324
 Raamatun todistus: 303

KAKSI TIETÄ: 1696

KANSANMURHA: 2313

KARISMA: 799

armolahja: 2003
 erityiset karismat:
 kirkon paimenten erehtymättömyyden karisma: 890
 paavin erehtymättömyys: 2035
 sairauden parantaminen: 1508
 karismoja täytyy koetella: 801
 merkitys ja päämäärä: 799–801
 palvelee kirkon rakentumista: 951, 2003
 Pyhän Hengen kohtausta: 688

KASTE

aikuisten kaste: 1247–1249
 Jeesuksen kaste:
 kaste Pyhällä Hengellä verrattuna Johanneksen kasteeseen: 720
 Jeesuksen kasteen tarkoitus: 536–537, 1223
 Johannes kastoi Jeesuksen: 438
 Johanneksen kaste: 720
 kastaa ja tulla kastetuksi:
 hätäkaste: 1284
 kasteelle kelvollinen: 1246
 kasteen varsinainen toimittaja: 1256
 kastetta ei voi uusida: 1272
 maallikon toimittama kaste: 903
 kaste ja synty:
 kaste ja parannuksen sakramentti: 1425–1426
 kaste kumoaa perisyntien vaikutukset ihmisessä: 405
 kaste saa aikaan vanhurskauttamisen: 1266, 1992
 kaste syntien anteeksisaamisen ensimmäisenä ja tärkeimpänä sakramenttina: 977–978, 985
 kastettu saa anteeksi kaikki synnit ja synnin rangaistukset: 1263
 kastetusta tulee ”uusi luomus”: 1265
 synty aiheuttaa kasteen armon menettämisen: 1446
 taipumus syntiin jää jäljelle: 1264
 taistelu syntiä vastaan on tarpeen kasteen armosta huolimatta: 978, 1264, 2520
 kaste kirkossa: 1226–1228, 1277
 kaste sakramenttina:
 kasteen, vahvistuksen ja vihkimyksen samanlainen luonne: 1121
 kristillisen initiaation sakramentti: 1212
 uskon sakramentti: 1253
 uudestisyntymisen sakramentti: 1213
 yksi seitsemästä sakramentista: 1113, 1210
 kasteen liturgia: 1235–1245
 eksorkismi: 1237
 Jumalan sanan julistaminen: 1236
 kastamisen muotoja: 189, 232, 1240
 luopuminen pahasta: 1427

kaste ja ensimmäinen pyhä kommuunio: 1244
 kastepuku ja kastekynttilä: 1243
 kastesiunaus: 1245
 kasteveden vihkiminen: 1238
 vesi symbolina: 694
 krismalla voitelu: 1241–1242
 olennainen kasteriitti: 1239, 1278
 ristinmerkki: 1235
 uskontunnustus: 1237
 kasteen nimityksiä:
 ”kaste”: 1214
 ”uudestisyntymisen pesu Pyhässä Henges-
 sä”: 1215
 ”valaistuminen”: 1216
 kasteen perussisältö: 14
 kasteen tulkinta ja merkitys:
 kaste apostoli Paavalin tulkitsemana: 1227
 kaste kaikkien kristittyjen ykseyden perus-
 tana: 838, 855, 1271
 kaste kristillisen elämän perustana: 1213
 kaste Kristuksen ristinkuoleman symbolina:
 1220
 kaste liittää Jumalaan: 931
 kaste merkinä kuolemista Kristuksen
 kanssa: 628
 kaste ”morsiussalaisuutena”: 1617
 kaste pysyy sidottuna uskoon: 1226
 kastetta ennakoivat pelastushistorian suu-
 ret tapahtumat: 1217–1222
 kasteen vaikutukset: 1279
 kaste antaa ihmiselle jumalalliset hyveet:
 1266
 kaste antaa ihmiselle kyvyn viettää liturgiaa:
 1119, 1141
 kaste antaa ihmiselle Pyhän Hengen lahjoja:
 1266
 kaste lahjoittaa ihmiselle armon syntyä
 uudesti Jumalasta: 683
 kaste liittää ihmisen Kristuksen ruumiiseen:
 790, 1267
 kaste painaa ihmiseen katoamattoman sine-
 tin: 1272–1274, 1280
 kaste rakentaa Kristuksen ruumista: 798
 kaste tekee ihmisen osalliseksi uskovien
 pappeudesta: 1266
 kaste tekee ihmisen Jumalan lapseksi: 804,
 1267–1270, 1997
 kaste tekee mahdolliseksi pääsyn ikuisen
 autuuteen: 1257
 kaste yhdistää ihmisen Kristukseen: 790
 kasteesta saavat alkunsa kastetun oikeudet
 ja velvollisuudet: 1269–1270
 kasteen välttämättömyys:
 kaste on pelastukseen välttämätön: 846,
 1257
 myös kastamattomat lapset kulkevat Juma-
 lan pelastusta kohti: 1261

”toivomuskaste”: 1258, 1260, 1281
 ”verikaste”: 1258
 kastekummien merkitys: 1253–1255
 kastelupaukset: 2340
 kastenimi: 2156, 2165
 lapsikaste
 lapsikaste ja uskonnonopetus: 1231
 lapsikaste käytäntönä kirkon vanhimmista
 ajoista alkaen: 1252, 1282
 lapsikaste vapauttaa lapsen perisyntistä:
 1250
 vanhempien tehtävänä on edistää lapsen
 kristillistä elämää: 1251
ks. myös: Katekumenaatti

KASVIKUNTA

kasvikuntaa ei saa ryöstää piittaamattomalla
 tavalla: 2415

KATEKEESI, USKONNONOPETUS: 5

katekeesi ja liturgia: 1074–1075
 katekeesi ja uskon välittäminen perheessä:
 2226
 katekeesi luomisesta on ratkaiseva: 282
 katekeesia harjoittavat:
 maallikot: 906
 saarnoissa ja opetusviran hoidossa: 2033
 katekeesin merkitys kirkolle: 6–10
 katekeesin päämäärä: 4
 katekeesin tehtävä: 1697, 2688
 Kristus katekeesin ytimessä: 426–429, 1698
 oppi kahdesta tiestä: 1696

KATEKUMEENIEN ÖLJY

voitelu kasteen yhteydessä: 1237
ks. myös: Kaste

KATEKUMENAATTI, KATEKUMEENI

aikuisten katekumenaatti: 1232
 katekumeenit ovat kirkon jäseniä: 1249
 katekumenaatti kirkon alkuaikoina: 1230
 katekumenaatti kristillisen initiaation tienä:
 1229
 katekumenaatin riittien inkulturaatio: 1232
 toivomuskasteen merkitys: 1258–1260
ks. myös: Kaste

KATEUS: 2539

kateuden syy ja seuraukset: 2540
 kateus pääsyntinä ja kuolemansyntyinä: 1866,
 2538–2539, 2553–2554

KATOLINEN: 830

KATOLISEN KIRKON KATEKISMUS

apostolisen uskontunnustuksen seuraaminen:
 196
 katekismuksen edeltäjät: 9

katekismuksen rakenne: 13–17
 katekismuksen tarkoitus: 11
 katekismuksen vastaanottajat: 12
 koko katolisen uskon esitys: 18
 kymmenen käskyn jaottelu: 2066
 liturgian esittäminen: 1075
 pastoraalinen peruserä: 25
 pääasialliset lähteet: 11
 soveltaminen ja inkulturaatio: 24

KATSELEMINEN

Jumalan katseleminen elämän päämääränä: 163
 Jumalan katseleminen kaiken inhimillisen kaipauksen täyttymyksenä: 2548
 täydellinen yhteys Jumalan kanssa: 2550

KATUMUS, KÄÄNTYMYS

”epätäydellinen katumus”: 1453
 katumuksen ilmaisuja:
 almujen antaminen: 1434
 paasto: 1434
 rukous: 1434
 katumus ei koske pelkästään sisäistä vaan myös ulkoista: 1430
 katumus Jumalan työnä: 1432–1433, 1489
 katumus merkitsee kääntymistä pois pahasta: 1431, 1490
 katumus parannuksen tekijän ensimmäisenä tekona: 1451
 katumus tarkoittaa Jumalan armon toivomista: 1431
 katumus tarkoittaa Jumalan puoleen kääntymistä: 821–822
 kääntymys:
 jatkuva tehtävä koko kirkolle: 1428
 jatkuva tehtävä kristitylle: 1428
 kääntymystä ja katumusta kuvaa vertaus tuulaajapojasta: 1439
 sisäinen katumus on tärkeä: 1430
 ”täydellinen katumus”: 1452
 vetoomus kääntymykseen evankeliumin julistamisessa: 1427

KATUMUSTYÖT

katumus edellytyksenä: 1430
 kuolleiden hyväksi: 1032
 sisältö: 1460

KAVALLUS: 2409

KEHITYSAPU

perustavanlaatuiset muutokset: 2440
 päämääränä yhteiskunnan kattava kehitys: 2441
 rikkaiden maiden vastuu köyhistä: 2439
 välitön avustustoiminta: 2440
 välttämättömyys: 2437–2438

ks. myös: Köyhyys; Oikeudenmukaisuus

KEHUSKELU: 2481

KEINOTTELU: 2409

KIDUTUS

kidutus ihmisarvon loukkauksena: 2297–2298

KIIRASTULI: 1030–1032

KIITTÄMÄTTÖMYYS

syntinä rakkautta vastaan: 2094

KIIVAUS: 1852

KIRKKO

kirkko ja ei-kristityt: 839
 Jumalan etsintä ei-kristillisissä uskonnoissa: 843
 kaikkien ihmisten yhteinen alkuperä ja päämäärä: 842
 kirkko ja juutalaisuus: 839–840
 kirkko ja muslimit: 841
 kirkko yhteisönä ihmisille, jotka synnin tähden ovat eronneet toisistaan: 845
 rajoituksia ja erehdyksiä ihmisten uskonnollisessa suhtautumisessa: 844
 kirkko ja ilmoitus:
 evankeliumien asema: 127
 ilmoitus ihmisestä: 2419
 kirkko ilmoitetaan: 726
 kirkko kunnioittaa Raamattua: 103
 kirkon kunnioitus ilmoitusta kohtaan: 82
 kirkon näkemys Raamatun sisällöstä: 119
 miten kirkko käyttää Vanhaa testamenttia: 128–129
 Pyhän Hengen ilmoittaminen: 688
 Raamattu: 104, 113, 119, 127, 131, 572
 kirkko ja valtio
 kirkko on ihmispersoonan transkendenttisen olemuksen suoja: 2245
 kirkon ja valtion väliselle suhteelle olennaista: 2244–2246
 kirkko on rakennettu Jeesuksen Messiaaksi tunnustamiselle: 424
 kirkko yhteisönä:
 kirkko yhteyden sakramenttina liturgiassa: 1108
 papillinen yhteisö: 1119
 pyhien yhteys: 946–948, 953, 960
 rakkauden yhteisö: 953
 yhteys armolahjoissa: 951
 yhteys Jeesuksen kanssa: 787–796
 yhteys kirkon sisimpänä kutsumuksena: 959
 yhteys kuolleiden kanssa: 958
 yhteys pyhien kanssa: 954–957, 961
 yhteys uskossa: 949

- kirkon hierarkkinen hallintomuoto: 771, 874–887, 914
- kirkon johtamisvirka:
- ekumeenisen kirkolliskokouksen asema: 884
 - maallikot työtovereina kirkon johtamisvirassa: 911
 - paavin asema: 882, 937
 - palveluviran henkilökohtainen luonne: 878
 - palveluviran kollegiaalinen luonne: 877
 - palveluviran sakramentaalinen luovuttaminen: 875
- Pietarin ja muiden apostolien paimenvirka kirkon perustuksena: 881, 936
- piispainkollegio merkinä: 885
- piispainkollegion asema: 883, 939
- piispainkonferenssit ja patriarkaattit: 887
- yhteys paavin ja piispainkollegion välillä: 879
- yksittäisten piispojen asema: 886, 938
- viranhaltijat ”Kristuksen orjina” ja ”kaikkien orjina”: 876, 894–895
- kirkon kutsumus:
- Jumalan perheenä: 1
 - juutalaisista ja pakanoista koostuvana Jumalan kansana: 781–786
 - kutsumus palvella Jumalaa yhdessä Kristuksen kanssa: 783–786
 - lähetystyötä tekevänä kirkkona: 767
 - vaeltavana kirkkona: 671
- kirkon liturgia:
- kirkko ja eukaristia:
 - eukaristia jumalayhteyden salaisuutena: 1118
 - eukaristia luo kirkon: 1396
 - eukaristinen jumalanpalvelus kirkon elämän keskuksena: 1343, 2177
 - Kristuksen läsnäolo kirkon liturgiassa: 1088
 - liturgia kirkon toimintana: 1070–1072
 - opetusvirka koettelee rukousmuodot: 2663
 - sakramentit kirkossa:
 - kirkko sakramenttien hoitajana: 1117
 - sakramentit kuuluvat kirkolle: 1118
 - sakramentit välittävät Kristuksen: 947
- kirkon opetusvirka: 888–892
- erehtymättömyys – opetusviran erityinen armolahja:
- kirkon erehtymättömyys: 889
 - kirkon paimenten erehtymättömyys: 890, 2051
 - paavin erehtymättömyys: 891, 2035
 - piispainkollegion erehtymättömyys: 891
 - uskovien ylikuonnollisen uskontajun erehtymättömyys: 889
 - yleisen kirkolliskokouksen erehtymättömyys: 891
- kirkon auktoriteetti ulottuu luonnollisen moraalilain ylitse: 2036
- kirkon opetusviran tarkoitus: 890
- kuuliaisuus, joka koskee opetusviran säädöksiä: 87, 892, 2037
- maallikot kirkon opetusvirassa: 906
- opetuksen ja julistuksen hoitaminen: 2033, 2049–2050
- opetusviran tehtävät: 85, 100, 2032
- opetusvirka Jumalan sanan palveluksessa: 86
- piispat ovat saaneet Kristukselta tehtävän julistaa ja opettaa: 888
- piispojen ja paavin virkaan kuuluva opetusvirka: 2034
- tapa hoitaa kirkon opetusvirkaa: 2039
- uskovien täytyy saada opetusta Jumalan laista: 2037
- kirkon pyhittävä virka: 893
- kirkon päämäärä:
- ihmisten pyhittyminen: 824
 - ihmisten yhteys Jumalaan: 772, 773
 - pääsiäissalaisuuden julistaminen: 571
- kirkon struktuuri, säädöt ja hallintomuoto:
- apostolit kirkon peruskivinä: 642, 935
 - Israel kirkon juurena: 60
 - Jeesus kirkon päänä: 669
 - Jumalalle erityisesti vihitty elämänmuoto: 914, 944–945
 - apostolinen yhteiselämä: 930
 - erakkous elämänmuotona: 920–921
 - Jumalalle vihkiytymisen merkitys: 916, 931–933
 - maallikkoinstituutit: 928–929
 - monimuotoiseksi kehittynyt elämänmuoto: 917
 - sääntökuntaelämä:
 - evankelisten neuvojen mukaiset lupaukset: 915
 - kaikki sääntökuntiin kuuluvat miehet ja naiset ovat hiippakuntapiispan työtovereita: 927
 - sääntökuntaelämä ilmauksena rakkautesta Jumalaan: 926
 - sääntökuntaelämä ja evankeliumin leittäminen: 927
 - sääntökuntaelämä kanonisesti perustetuissa instituuteissa: 925
 - sääntökuntaelämän tunnusmerkit: 925
 - uusien elämänmuotojen vahvistaminen: 919
 - vihitty elämä ei osana hierarkkista struktuuria: 914
 - vihitty elämä on ollut kirkossa alusta alkaen: 918
 - vihityt neitsyet: 922–924
 - katekumeenit kirkossa: 1249
 - kirkon kolme säätyä: 954, 935
 - maallikot kirkossa: 897–913, 940–943
 - perheen merkitys ”kotikirkkona”: 1656–1658, 1666

- kirkon syntyminen:
 esiin tuleminen helluntaipäivänä: 1076
 Isän päätöksestä: 759, 761
 Jeesuksen lävistetystä sydäimestä: 766
 kahdentoista apostolin kutumisessa: 763–765
 valmistelu vanhassa liitossa: 762
- kirkon tehtävät ja mahdollisuudet:
 kirkko julistaa kristillistä pyhyyttä: 2030
 kirkko saattaa ihmisiä kuolemaan: 1683
 kirkko säilyttää uskon: 98, 168, 171, 173
 kirkko todistaa, että Jumalan tahto luomakunnan: 299
 kirkko välittää ja avaa ilmoituksen: 82
 kirkon huoli ajallisesta hyvinvoinnista: 2420, 2458
 kirkon lähetystehtävä maailmassa: 2044
 kirkon moraalinen ratkaisu: 2245
 kirkon puhe Jumalasta: 39
 kääntymys kirkon pysyvänä tehtävänä: 1428
 syntien anteeksianto:
 kirkko antaa syntejä anteeksi Jumalalta saatuna tehtävänä: 1442
 kirkko ja aneet: 1478
 kirkon valta antaa synnit anteeksi: 827, 979–983, 1442
- uskontunnustus:
 usko kolmiyhteiseen Jumalaan: 152, 258, 738
 usko Kristuksen herruuteen: 2105
 uskontunnustus: 172–175
- kirkon virat: 888–896
- kirkon välttämättömyys pelastukselle:
 tämän lausuman oikea tulkitseminen: 846, 848
- Kristuksen ja Hengen lähettäminen tapahtuu kirkossa: 737, 778
- Kristus kirkon päänä: 669
- Kristus on kirkon viran alkuunpanija: 874
- kuvia kirkosta: 753
 Jumalan temppeli: 756
 lammastarha: 754
 Maria kirkon perikuvana: 507, 967
 pelto: 755
 ”pyhä jäännös”: 710
 rakennus: 756
 ”taivaallinen Jerusalem”: 757
 uskon äiti: 169
 äiti: 757
 öljypuu: 755
- lausumia kirkosta: 811, 825–826, 865
 apostolinen kirkko: 857–865, 869
 apostolisen kirkon kolme merkitystä: 857
 apostolit huolehtivat itselleen seuraajat: 859, 861
 episkopaatin apostolisuus: 862
 kirkon apostolinen luonne: 863
 katolinen kirkko: 830–835, 838, 868
- kaikki ihmiset on kutsuttu Jumalan kansan katoliseen ykseyteen: 836
 ”katolinen”: 830
 katolinen kirkko jumalallisen alkuperänsä ja historiallisen hahmonsä kautta nähtynä: 812
 kirkkoon täydellisesti liitetyt, 837
 Kristuksen lähettäminen tekee kirkosta katolisen: 831
 lähetystyö – vaatimus, joka johtuu kirkon katolisuudesta: 849
 yhteys ei-katolisten kirkkojen kanssa: 838
 kirkon oleellisia piirteitä: 811, 870
 pyhä kirkko: 823–829, 867
 kirkko on jo maan päällä täydellinen ja pyhä: 825
 kirkko on yhtaikaa pyhä ja syntinen: 827
 kirkko pyhittää Kristukseen yhdistymisensä perusteella: 824
 kirkon pyhyys tulee Kristukselta: 823
 Mariassa kirkko on jo kokonaan pyhä: 829
 pyhäksi julistaminen: 828
 yksi kirkko: 813–822, 866
 ei-katoliset kristityt kirkot: 818–819
 erilaisuus ykseyden sisällä: 814
 kirkko historian vaiheissa: 770
 kirkko on yksi, pyhä, katolinen ja apostolinen: 750
 kirkon ykseys sen olemuksesta ja alkupe-
 rästä käsin: 813
 Kristus antoi tehtävän pystyttää kirkon ykseyden: 821
 lähetystyö on yksi edellytys ykseydelle: 855
 paavi ja piispat ykseyden siteenä: 815–816
 vammoja kirkon ykseydessä: 817
 ykseyden saavuttamiseksi tarvitaan uudistusta: 820–822
 nimitys ”kirkko”: 751–752, 777
 paikalliskirkot omine traditioineen: 814
 Rooman kirkolla on johtoasema: 834
 tulkintoja kirkosta:
 kirkko historiallisena ja hengellisenä todellisuutena: 770–771
 kirkko on Jumalan työkalu ja sakramentti: 932
 kirkko on kaiken päämäärä: 760
 kirkko on Kristuksen lähettämisen ja Pyhän Hengen sakramentti: 738
 kirkko on pelastuksen universaali sakramentti: 849, 780
 kirkko on pyhiinvaelluksella kohti täyttymystään: 769
 kirkko on Pyhän Hengen temppeli: 797–798, 809
 kirkko on salaisuus ja sakramentti: 774–776

Kristuksen morsian: 796, 808
 Kristuksen ruumis: 779, 789, 805
 kirkko on Kristuksen työväline: 775–776
 Kristus on varustanut kirkon lahjoilla ja viroilla: 794, 806
 Kristus ruumiin päänä: 792, 807
 uskovien ja Kristuksen välinen läheinen yhteys: 790
 yksittäinen jäsen ja ruumis: 791
 tärkeitä näkökulmia kirkosta:
 ero julistetun sanoman ja kirkon todellisen elämän välillä: 672, 853
 katekeesi: 6, 7
 kehitysapu: 2442
 kirkko aikojen lopussa: 665–667, 675, 686, 1042
 kirkon usko: 1124
 Kristuksen läsnäolo kirkossa: 1380
 Marian asema kirkon salaisuudessa: 963–972, 973–975
 Pyhä Henki ohjaa ja tukee kirkkoa: 768, 737
 ”uskon talletus”: 84, 97, 175

KIRKKOISÄT

kirkkoisät ja katekeesi: 8
 kirkkoisät Pyhän Hengen tuntemisen lähteenä: 688

KIRKKOKUORO

liturgisena palveluna: 1143

KIRKKOPROVINSSI: 887

KIRKOLLISKOKOUS

ekumeenisen kirkolliskokouksen asema: 884
 kirkolliskokouksen erehtymättömyys: 891
ks. myös: Kirkko

KIRKON YHTEISKUNNALLINEN OPETUS

kapitalististen ja kommunististen yhteiskunta-teorioiden arvosteleminen: 2424–2425
 kirkon huolenpito ajallisesta hyvinvoinnista puitteina yhteiskunnalliselle opetukselle: 2420
 kirkon yhteiskunnallisen opetuksen kehittämisen syitä: 2421
 kirkon yhteiskunnallisen opetuksen sisältö: 2422–2423

KOHDUNVUOKRAUS JA MUNASOLUN LUOVUTUS: 2376

KOHTUULLISUUS

päähyveenä: 1805
 varmistaa sen, että tahto hallitsee viettejä: 1809

KOHTUUTTOMUUS: 1866

ks. myös: Hyve – päähyve

KOLLEKTIVISMI: 1885

KOMMUUNIO

ks. Eukaristia – Eukaristinen jumalanpalvelus

KOMMUUNION JAKAJA: 1348

KONSEKRAATIO

eukarististen aineiden konsekraatio: 1377
 konsekraatio vihkimisen sakramentin jakamisessa: 1538

KOSTO: 2262

KRISMA: 1241

krisman säilyttäminen: 1183
ks. myös: Voitelu

”KRISMAVOITELU”

Idän kirkkojen nimityksenä vahvistuksen sakramentille: 1113, 1289

KRISTIKUNTA KOKONAISUUDESSAAN, EKUMENIA: 821

KRISTITTY

katolilaisten suhde ei-katolilaisiin: 818
 kristittyjen elämä ja toiminta:
 evankelisten neuvojen mukaan: 915
 kirkon lähetystehtävän mukaan: 2044
 kirkon rakentamisessa: 2045
 Kristuksen valtakunnan tullessa: 2046
 perusteiltaan: 1692, 1695
 päämääränä on saavuttaa Kristuksen mieli: 1694
 vuorisaarnassa esitettyinä: 1717
 kristityn kutsu pyhitykseen: 825
 kristityn tehtävä seurata Kristusta: 1694
 kristityt Pyhän Hengen tempeleinä: 1695

KRISTUKSEN PÄÄSIÄINEN: 571

Israelin pääsiäinen (pesach): 1164
 pääsiäinen ihmisten pelastumisessa: 1067
 pääsiäinen Kristuksen ilosanoman keskuksena: 571–572
 pääsiäinen Kristuksen valtakunnan perustana: 671
 pääsiäisen täydellistäminen Pyhän Hengen vuodattamisessa: 731
 sunnuntai Kristuksen pääsiäisen toteuttamisena: 2175
ks. myös: Pääsiäinen

KRISTUS

ks. Jeesus – Jeesuksen arvonimet; Messias

KULTTI: 1070

KUNNIA

oikeus hyvään nimeen ja maineeseen, kunniaan ja kunnioitukseen: 2479

KUOLEMA

Jeesuksen kuolema:

Jeesus kuolleena: 650

Kristuksen astuminen alas tuonelaan: 632–635

ihmisen kuolema saa merkityksen vain Kristuksen kuoleman kautta: 1009

kristilliset tulkinnat kuolemasta:

kuolema astumisena iankaikkiseen elämään: 1020

kuolema ihmisen viimeisenä vihollisena: 1008

kuolema merkitsee sitä, että ihminen osallistuu Herran kuolemaan: 1006

kuolema on seurausta alkusynnistä: 400–403, 413, 1008, 1018

kuolema taistelee evankeliumia vastaan: 164

kuoleman positiivinen sisältö kristillisessä tulkinnassa: 1010–1014

maallisen elämän loppu: 1007

kristityn ihmisen suhde kuolemaan:

hautajaisten merkitys: 2300

hyvä valmistautuminen kuolemaan on tärkeää: 1014

kunnioitus ja huomaavaisuus kuolevaa kohtaan: 2299

kuolevan sakramenttien vastaanottaminen: 2299

kristillinen tulkinta kuolemasta saa ilmaisansa liturgiassa: 1012

suhtautuminen kuolleiden ruumiisiin: 2300–2301

kuolema erottaa ruumiin ja sielun toisistaan: 1005, 1016

kuoleman jälkeen:

autuaan Jumala-yhteyden käsittämätön salaisuus: 1027

ei jälleensyntymistä (reinkarnaatiota): 1013

helvetti: 1033–1037, 1056–1058

Jumala ei määrää ketään ennakoita helvettiin: 1037

kiirastuli: 1030–1032, 1054

taivas: 1023–1029, 1053

taivaan ja maan täyttymykseensä saattaminen: 1042–1050

viimeinen tuomio: 1038–1041, 1051–1052, 1059

”visio beatifica”, autuuttava katseleminen: 1028

maallisen elämän rajana: 1021

KUOLEMANRANGAISTUS

ks. Rangaistus

KUOLEMANSYNTI

ks. Synti; Kuolemansynti

KUOLEMINEN

kirkko kumppanina kuolemisessa: 1683

kuolemisen merkitys:

mennä kotiin Jumalan luokse: 1681

sakramentaalisen elämän loppuminen: 1682

ks. myös: Kuolema

KUOLLEIDEN ESIIN MANAAMINEN: 2116**KUTSUMUS**

esivanhempien kutsumus: 54

Jeesuksen antama kutsumus ihmisille: 3, 542–543

kaikilla ihmisillä on kutsumus Luojalta: 1

kaikkien ihmisten kutsumus Jumalan kansan ykseyteen katolisessa kirkossa: 836

kutsumus Kristuksen seuraamiseen: 1694

kutsumus pyhyyteen: 825

ks. myös: Evankeliset neuvot

KUULIAISUUS, TOTTELEMINEN

Jeesuksen kuuliaisuus: 615

kansalaistottelemattomuus ja totteleminen: 2242

kuuliaisuus evankelisena neuvona:

ks. Evankeliset neuvot

kuuliaisuusvelvollisuus valtiovaltaa kohtaan totteleminen sodassa: 2313

KUVIEN KUNNIOITUS

kuvien kunnioittaminen, ei kuvien palvonta: 2132

uusi ”kuvien aikakausi” Kristuksen ihmiseksitulon kautta: 2131

Vanhan testamentin kielto tehdä kuvaa Jumalasta: 2129

KYLLÄSTYNEISYYS, TYMPÄÄNTYMINEN

pääsyntinä: 1866

syntinä rakkautta vastaan: 2094

KYMMENEN KÄSKYÄ, DEKALOGI: 2056

kymmenen käskyn asema vanhassa liitossa: 2056–2063, 2077

kymmenen käskyn jakautuminen ja järjestys: 2066

kymmenen käskyn paikka kirkon traditiossa: 2064–2068, 2078

kymmenen käskyn sisältö:

perusteiltaan: 2067, 2080–2081

tärkein käsky: 2055

usko, toivo ja rakkaus kymmenessä käskyssä: 2086

kymmenen käskyn syvin sisältö tulee ilmi uudessa liitossa: 2056

kymmenen käskyn tarkoitus:
ilmauksena ihmisen perusvelvollisuuksista:
2072, 2081

Jumalan tahdon ilmoituksena: 2063
perusteiltaan: 2070

omantunnon perustana ja valona: 1962
osana Jumalan ilmoitusta: 2059, 2070–2071
tienä autuuteen: 1724

kymmenen käskyä ja evankeliset neuvot: 2053
kymmenen käskyä Jeesuksen julistuksessa:
2052–2055, 2075–2076

kymmenen käskyä voi toteutua vain yhteydes-
sä Jeesukseen: 2074

moraalinen elämä vastauksena kymmeneen
käskyyn:

kymmenen käskyä Jumalan puhutteluna:
2062

tekstin yhtenäisyys: 2069, 2079

velvollisuus noudattaa käskyjä: 2072

KYYHKYNYNEN

Pyhän Hengen symbolina: 701

KÄRSIMYS

kokemus kärsimyksestä: 164

kärsimys osallisuutena Jeesuksen pelastustyö-
hön: 1508, 1521

kärsimys seurauksena perisyntistä: 1521

KÄRSIVÄLLISYYNEN

Pyhän Hengen vaikutuksen hedelmänä: 1832

KÄSKYT

ks. Kymmenen käskyä; Laki

KÄTTEN PÄÄLLEPANEMINEN

asiaan kuuluvana merkinä sakramentaaleja
jaettaessa: 1668

asiaan kuuluvana merkinä sakramenteja ja-
ettaessa:

sairaiden voitelun sakramentissa: 1507

vahvistuksen sakramentissa: 1288

vihkimyksen sakramentissa: 1538, 1568,
1569, 1573

merkinä tehtävästä, joka annetaan apostolien
seuraajille: 1556

KÄÄNTYMYS

ks. Katumus

KÖYHÄT, KÖYHYYS

aktiivinen rakkaus köyhiin: 2443–2449,
2462–2463

hengellinen köyhyys Kristuksen seuraamises-
sa: 2544–2547

köyhyys evankelisena neuvona: 915, 944

rikkaiden maiden moraalinen vastuu: 2439–
2440

ks. myös: Kehitysapu; Evankeliset neuvot; Oi-
keudenmukaisuus

L

LAISKUUS: 1866

**LAKI, KÄSKY, KIRKON KÄSKYT, LUONNOLLI-
NEN (MORAALI)LAKI: 1951, 1975–1976**

evankeliumin laki:

evankeliumin laki ja evankeliset neuvot:
1973–1974, 1986

evankeliumin laki Jumalan lupauksen täytty-
misenä: 1967

evankeliumin laki Mooseksen lain täytty-
myksenä: 1968, 1984

evankeliumin laki on ilmaistu vuorisäärnas-
sa: 1965

evankeliumin laki rakkauden, armon ja va-
pauuden lakina: 1972, 1983, 1985

evankeliumin lakia täydentää apostolien
moraaliopetus: 1971

Kristus ”lain loppuna”: 1953, 1977

”kultainen sääntö” ja ”uusi käsky”: 1970

uskonnollisten tekojen paikka evankeliumin
laissa: 1969

kirkon käskyt:

kirkon käskyjen tarkoitus: 2041

kirkon käskyt ja luonnollinen moraalilaki:
1952

kommuunion vastaanottaminen: 2042

messuun osallistuminen: 2042

paasto- ja abstinenssipäivät: 2043

pyhäpäivät: 2043

rippi: 2042

sunnuntain viettäminen: 2180

laki Jumalan pelastavassa kasvatuksessa:
707–710, 1980–1982

laki pahenuksena: 2286

luonnollinen moraalilaki: 1954, 1978–1979

luonnollinen moraalilaki ja ilmoitettu laki:
1960

luonnollinen moraalilaki ja synti: 1949

luonnollinen moraalilaki ”jumalallisen vii-
sauden työnä”: 1950

luonnollinen moraalilaki pohjana muille
laeille: 1959

luonnollisen moraalilain ilmaisumuotoja:
1952

luonnollisen moraalilain muuttumattomuus:
1958

luonnollisen moraalilain soveltaminen: 1957

luonnollisen moraalilain tehtävä: 1955

luonnollisen moraalilain universaalisuus:
1956

rakkaus lain täyttymyksenä: 2055

vanhan liiton laki:

ilmauksena totuuksista, joita järki tajuaa: 1961

kymmenen käskyä: 1962

liiton merkinä: 709

tulkittava evankeliumin valossa: 1963

valmisteluna evankeliumille: 1964

ks. *myös*: Kymmenen käskyä

LAKKO: 2435

LAPSI, LASTENKASVATUS

ks. Vanhemmat

LASTENKASTE

ks. Kaste

LAUPEUS: 1829, 2447

LITURGIA: 1069–1070

eri liturgiset traditiot: 1202–1203, 1208–1209

Jumala liturgiassa:

Henki ja kirkon liturgia: 1091–1109, 1112

Isä ja kirkon liturgia: 1077–1083, 1010

Kristuksen läsnäolo kirkon liturgiassa: 1088

Kristus ja kirkon liturgia: 1084–1090, 1111, 1187

Jumalan sana liturgiassa: 1100–1102, 1190

liturgia ratkaisevana elementtinä traditiossa: 1124

liturgian salaisuus: 1075

liturgian sisältö:

Kristuksen ja kirkon kohtaaminen: 1097

Kristuksen pääsiäissalaisuuden ykseys eri muodoissa: 1200–1201

Kristuksen pääsiäissalaisuus tehdään läsnäolevaksi: 1104

liturgian viettäminen:

juutalainen liturgia apuna kristillisen jumalanpalveluksen ymmärtämiseen: 1096

kaikkien uskovien aktiivinen viettäminen: 1141, 1188

Kristuksen pääsiäissalaisuuden viettäminen: 1067–1068

kuinka liturgiaa tulee viettää: 1145–1162

kuka viettää liturgiaa?: 1136–1144

liturgia ratkaisevana elementtinä traditiossa: 1124

liturgian salaisuus: 1075

liturgian sopeutuminen eri kulttuureihin: 1204–1206

liturgian tulkintoja:

kirkon toiminto: 1071–1072

Kolminaisuuden työ: 1077–1109

Kristuksen salaisuuden ilmaus uskovien elämässä: 1068

Kristus toimittaa sen pappina: 1070

osallisuutta Kristuksen rukoukseen: 1073

pelastussalaisuuden muisto: 1099

rukouksen lähde: 2655

sen toimittaa yhteisö: 1141, 1188

teko, jonka Kristus toimittaa kokonaisuudessaan: 1136, 1187

uskon vastaus Jumalan armolahjoihin: 1068

liturgian viettäminen yhteisönä on etusijalla sen yksityiseen viettämiseen nähden: 1140

liturgian viettämisen paikat: 1179–1186, 1197–1199

liturgisen jumalanpalveluksen peruskaava: 1101

liturgisen viettämisen ainekset:

merkit ja symbolit: 1145–1152, 1189

musiikki ja laulu: 1156–1158, 1191

sanat ja teot: 1153–1155

liturgiset ajat: 1163–1178

hetkipalvelus:

hetkipalveluksen osanottajat: 1175

hetkipalveluksen päämäärä: 1174, 1196

hetkipalveluksen sisältö: 1176–1177

hetkipalvelus ja muut hartausmuodot: 1178

liturgisen viettämisen määrätty ajat: 1163

liturginen vuosi (kirkkovuosi): 1168–1173, 1194

koko vuoden liturginen tulkinta lähtökohtana pääsiäinen: 1168

liturgisesti korostettujen aikojen merkitys: 1095

liturginen vuosi Kristuksen pääsiäissalaisuuden kehittymisenä: 1171

Marian muistaminen: 1172

martyyyrien ja muiden pyhien muistaminen: 1173, 1195

sunnuntai:

sunnuntai Herran päivänä: 1166–1167, 1193

sunnuntain merkitys: 2177–2179

sunnuntain viettämisen syy: 1166

velvoittavat pyhäpäivät sunnuntain ohella: 2177

muutoksia riitissä: 1125

palvelutehtävät liturgiassa: 1142–1144

kirkkokuoron jäsenet: 1143

kommentaattori: 1143

kommuunion jakajat: 1348

lukijat: 1143

messupalvelijat: 1143

pyhimysten viettäminen on kristillisen pyhyiden havainnollistamista: 2030

”taivaallinen liturgia”: 1090, 1137–1139

uskon opetus liturgiassa:

liturgia ja katekeesi: 1074–1075, 1095

kuvien käyttäminen: 1159–1162, 1192

LOHDUTTAJA

Pyhän Hengen nimityksenä: 692
ks. myös: Pyhä Henki

LUKIJA: 1143**LUOMAKUNTA**

aineellinen ja henkinen luomakunta: 327
 Jumala loi ”tyhjästä”: 296, 317–318
 Jumala, Luoja:

Jumala ilmoittaa itsensä Luojana:

ensimmäisessä Mooseksen kirjassa: 289
 ihmiselle hänen järkensä kautta: 286
 kansalleen Israelille: 287

luomakuntaa ei voi erottaa liitosta: 288

Jumala loi vapaudessa: 296

Jumala pitää luomakunnan voimassa: 301, 320

Kristuksen salaisuus luo valoa luomisen salaisuuteen: 280

Kristus on luomakunnan Herra: 668

Luoja on luomakunnan yläpuolella: 300

Luojan kauneus: 341

Jumalan palvominen on koko luomakunnan tehtävä: 347

luodut:

ihminen luomistyön kohokohtana: 343, 353, 355

ihmisen alkusynnin seuraukset luomakunnalle: 400

ihmisen luomisen päämäärä: 365, 381

Jumala loi ihmisen kuvakseen: 355, 374, 380

luodut asiat ja luodut olennot ovat luonteeltaan hyviä: 339

luodut asiat ja luodut olennot ovat toisistaan riippuvaisia toisiaan täydentävällä tavalla: 340

luomisjärjestyksen merkitys ihmiselle: 346

luotujen arvojärjestys: 342

solidaarisuus luomakunnassa: 344

luomakunnan hoitaminen: 2315–2418, 2456

luomakunnan kunnioittaminen: 2415

luomakunta on uskottu ihmisen hallintaan: 299

luomisen alkuperä Pyhässä Kolminaisuudessa: 258, 291–293, 316, 320

luomisen kohokohta on pelastus: 349

luomisen syy: 293–294, 315, 319

luomisen teologia ja filosofia: 285

luomisen teologia ja luonnontiede: 283, 284

luomisjärjestys: 299, 354

luomistyö alkuna kaikelle mitä on: 198, 280, 338

sapatinlepo: 314, 345, 347

ks. myös: Maailma

LUONNONLAKI: 341**LUPAUS: 2410**

erivapaus lupauksista: 2103

Jumalan nimeen annetut lupaukset täytyy ehdottomasti pitää: 2147

lupaukset evankelisten neuvojen puitteissa: 915, 2103

lupaus Jumalalle: 2101, 2102

ks. myös: Sääntökuntalupaukset; Evankeliset neuvot

LÄHETYSTYÖ

inkulturaation merkitys: 854

julistetun sanoman ja kirkon todellisen elämän välinen ero: 853

Jumalan rakkaus lähetystyön motiivina: 851

Kristuksen kirkolle antama lähetystehtävä: 849, 858–859

kunnioittava dialogi toisten kulttuurien kanssa: 856

lähetystyö ja Jumalalle vihitty elämä: 931

lähetystyö ja kirkon ykseys: 855

lähetystyö ja Pyhä Henki: 852

lähetystyön alkuperä ja päämäärä: 850

LÄHIMMÄISENRAKKAUS

lähimmäisenrakkaus ja kymmenen käskyä: 2057

lähimmäisenrakkaus ja seurakunta: 2179

lähimmäisenrakkaus ja totuus: 2489

lähimmäisenrakkaus Kristuksen käskynä: 2196

”osoittautua lähimmäiseksi sille, joka on kauimpana”: 1825

rakkaus köyhiä kohtaan erityisenä muotona lähimmäisenrakkautta: 2443–2449

LÄHIVASTUUPERIAATE

lähivastuu ja kollektivismi: 1885

lähivastuuperiaatteen sisältö: 1883–1885

yhteiskunnan ja perheen välisissä suhteissa: 2209

ks. myös: Kirkon yhteiskunnallinen opetus

LÄÄKEAINEET: 2291**LÄÄKKEET**

lääkkeiden väärinkäyttö: 2290

M**MAA**

ks. Luomakunta; Maailma

MAAILMA

ihmisten maailma: 326

Jeesus on maailman Herra: 450

maailma ja katoavaisuus: 677
 maailma on Jumalan luoma: 295
 maailman alistaminen ihmisen hallintaan: 373
 maailman järjestys ja luonnonlait: 341
 ”maailman synty”: 408
 näkyvän maailman luominen: 325, 337
ks. myös: Luomakunta

MAAILMANKAIKKEUS

Jumalan tietämisen lähteenä: 1147
ks. Luomakunta; Maailma

MAALLIKKO

inhimilliset velvollisuudet ja kansalaisvelvollisuudet: 912
 maallikkokutsumus: 898
 maallikoiden lähetystehtävä maailmassa: 873
 maallikoiden merkitys:
 evangeliumin julistamisessa: 900, 905
 katekeesissa: 906
 kirkollisessa opetusvirassa: 906, 911
 maallikkoinstituuteissa: 928–929
 tiedotusvälineissä: 906
 maallikoiden osallisuus Kristuksen profeetaliseen virkaan: 904, 908–913
 maallikot ja Kristuksen pappeus: 901–903
 oikeus ja velvollisuus sanoa mielipiteensä: 907
 uskon tunnustamisen suuri merkitys poliittisten struktuurien muuttamiseksi: 2442

MAALLIKKOINSTITUUTTI

ks. Evankeliset neuvot; Kirkko – struktuuri

MAGIA: 2117, 2139

MANIKEOLAISUUS: 285

MARIA

Jeesuksen syntymän ilmoittaminen ja syntymä: 484
 Maria ei eläessään tehnyt syntiä: 411
 Maria esimerkkinä ja esikuvana:
 esikuva uskossa: 273
 pyhyden esimerkki: 2030
 Maria ja kirkko:
 Maria oli rukouksineen mukana kirkon alus-
 sa ja auttoi sitä: 965
 Marian asema kirkon salaisuudessa: 963–
 972
 Marian asemaa ei voi erottaa Kristuksen
 asemasta: 964
 Mariassa kirkko on kokonaan pyhä: 829
 kirkon mariaaninen ulottuvuus: 773, 973
 Maria Jumalan pelastussuunnitelmassa:
 ”armoitettu”: 490
 Maria, Jumalan valitsema: 488–493, 508
 ”tahraton sikiäminen”, Neitsyt Marian peri-

synnitön sikiäminen ja täydellinen puh-
 taus: 491–492

valmistelu vanhassa liitossa: 489

Maria, neitsyt: 496–507, 510

Maria evankeliumeissa: 497–498, 500

Maria kirkkoisien traditiossa: 496

Maria kirkon uskossa: 499

Maria neitsyenä Jumalan pelastussuunnitel-
 massa: 502–506

Maria on neitsyt merkinä uskostaan: 506

Maria ottaa vastaan ja synnyttää Jumalan Po-
 jan: 485, 509, 723

Mariaa koskevat uskonilmaisut perustuvat
 Kristusta koskeviin uskonilmaisuihin: 487

Marian kunnioittaminen:

Marian kunnioittaminen ei ole palvontaa:
 971

Marian kunnioittaminen kirkon liturgiassa:
 971

Marian kuuliaisuus uskossa: 144, 494, 511

Marian nimityksiä:

”armon äiti”: 968–970

esirukoilija Jumalan luona: 969, 975

Maria ei ole armon lähde vaan hän välit-
 tää armoa: 970

Maria myötävaikuttaa ylikuonnollisen elä-
 män uudelleen pystyttämiseen ihmises-
 sä: 968

Maria välittää armoa yksinomaan Kris-
 tuksen, Välimiehen, kautta: 970

Jumalansynnyttäjä: 495

kirkon alkukuva: 507

”kirkon äiti”: 963

kirkon perikuva: 967

”panhagia”: 493

Pojan ja Pyhän Hengen asunto: 721

”viisauden istuin”: 721

Marian rukous: 2617–2619

Marian taivaaseen ottaminen: 966, 974

Pyhä Henki valmisti Marian hänen tehtävään-
 sä: 722

MARKKINATALOUS

ja valtion vastuu: 2431

MARTTYYRIUS

marttyyriuden merkitys kirkolle: 2474

marttyyrius totuuden todistajana: 2473, 2506

MASTURBAATIO: 2352

MATERIALISMI: 285

MEDITAATIO: 2705–2708

MERKKI

Jumalan kansan, Israelin, liiton merkki: 1150
 Kristuksen käyttämiä merkkejä: 1151

liturgiset merkit: 1146–1149
 musiikin merkkiluonne liturgiassa: 1157
 uuden liiton sakramentaaliset merkit: 1145,
 1152

MESSIAS

Jeesuksen messiaaninen kuninkuus: 440
 Jeesus Kristus, Messias: 436–440, 528–529,
 535, 540, 590, 674
 Messiaan ensimmäinen ilmoittaminen syntiin-
 lankeemuksen jälkeen: 410
 Messiaan kärsimys ”Kirjoitusten mukaan”:
 572
 Messiaan odotus Israelissa: 711–716
 Messiaan odotus on yhteistä juutalaisuudelle
 ja kristinuskolle: 840
 Messiaan oleelliset piirteet: 712–716
 Pyhä Henki valmisti Messiaan tuloa: 702
 taivaaseenastuminen alkuna Messiaan herruu-
 delle: 664
 voitelu messiaanisenä merkinä: 695
ks. myös: Jeesus Kristus

MESSU

ks. Eukaristia

MESSUPALVELIJA: 1143

MIES

ihminen on luotu mieheksi ja naiseksi: 355;
 383
ks. myös: Ihminen – ihmisen seksuaalisuus

MILLENARISMI: 676

MONIAVIOISUUS: 1610, 1645, 2387

ks. myös: Avioliitto

MONIJUMALAISUUS: 2112

MONOFYSITISMI: 467

MORAALI

moraali ja synti: 407

MORAALILAKI

ks. Laki

MORAALITTOMUUS: 1852

MURHA, TAHALLINEN TAPPAMINEN

avun antamisen laiminlyönti: 2277
 hoidon keskeyttäminen tai laiminlyönti: 2278
 huoli suvun jatkuvuudesta ja hyvinvoinnista ei
 oikeuta murhaa: 2268
 itsemurha: 2280–2283, 2325
 Jeesuksen julistus kieltää murhan: 2262
 kielto ottaa epäsuorasti ihmiseltä henki: 2269

murha taivaaseen huutavana syntinä: 2268
 oikeutettu puolustautuminen: 2263–2267
 tahaton toisen hengen ottaminen: 2269
 Vanha Testamentti kieltää murhan: 2261

MUSIIKKI

kirkkolaulun merkitys: 1158
 liturginen musiikki kirkon korvaamattomana
 aarteena: 1156
 musiikin tehtävä merkinä liturgiassa: 1157

MYRON

ks. Krisma

MYSTAGOGIA: 1075

N

NAINEN

ihminen on luotu mieheksi ja naiseksi: 355,
 383
 nainen kirkon kuvana: 2853
 naiset vanhan liiton pelastushistoriassa: 489
 naisten papiksi vihkiminen ei ole mahdollista:
 1577
ks. myös: Maria; Ihminen – ihmisen suku-
 puolisuus

NEITSYEKSI VIHKimINEN

ks. Evankeliset neuvot

NEITSYYS TAIVASTEN VALTAKUNNAN TÄHDEN

Kristuksen antama kutsumus: 1618
 neitsyys ja avioliitto: 1620
 neitsyys kehityksenä kasteen armosta: 1619
ks. Evankeliset neuvot; Hyve

NEUVO: 1831

NIMI

kastenimi: 2156, 2165
 Jumalan nimi:
ks. Jumala

NÄLÄNHÄTÄ: 2269

NÖYRYYS

Jeesuksen nöyryys: 525, 559
 kaste tekee mahdolliseksi nöyrän elämän:
 2540
 Marian nöyryys: 724
 nöyryys ja rukous: 2559, 2628, 2631, 2706,
 2713

O

OIKEUDENMUKAISUUS: 1807

lakipohjainen ja tasaava oikeudenmukaisuus: 2411
 oikeudenmukaisuus päähyveenä: 1805
ks. myös: Hyve – päähyve; Oikeudenmukaisuus

OMAISUUS

oikeus yksityisomaisuuteen: 2401, 2403
 omaisuuden hankkiminen: 2402
 omaisuuden käyttäminen: 2404–2405
 valtiovalta säätelee oikeutta omaisuuteen: 2406
 varallisuuden suuntaaminen yhteiseksi hyväksi: 2402, 2452
 varojen jakaminen: 2407, 2451

OMANTUNNON TUTKISTELU

valmistuksena parannuksen sakramentin vastaanottamiseen: 1454

OMATUNTO: 1778, 1795–1796

oikeus toimia omantuntonsa mukaan: 1782
 omantunnon kasvatusta: 1783–1785, 1798, 1971
 omantunnon ratkaisu: 1780, 1786–1789, 1799–1800, 1806
 omantunnon tutkistelu on välttämätöntä: 1779
 omantunnon vaikutus: 1776–1777, 1797
 omantunnon vavistus: 1453
 omatunto tekee vastuun ottamisen mahdolliseksi: 1781
 omatunto voi erehtyä: 1790–1794
 synti loukkauksena omaatuntoa vastaan: 1849

ONNI

ihmisen todellisen onnen sisältö: 1723
 toivon hyve ja onnen kaipaaminen: 1818

OPETUSLAPSI

Jeesus ilmestyy ylösnousseena opetuslapsilleen: 645, 647
 Jeesus kokoaa ihmisiä ympärilleen: 542, 787
 opetuslapset saavat Jeesukselta Pyhän Hengen: 730
 opetuslapset tekevät ihmeitä Jeesuksen nimessä: 434
 opetuslasten tehtävät:
 ottaa ristinsä kantaakseen ja seurata Jeesusta: 618
 säilyttää ja antaa eteenpäin Jeesuksen sanoma: 425, 1816
 Pyhä Henki ohjaa opetuslapsia: 243, 725

OPETUSVIRKA

ks. Kirkko

ORJUUS

orjuuden kieltäminen: 2414

ORTODOKSISET KIRKOT: 838**OSAKIRKKO, PAIKALLISKIRKKO: 833**

paikalliskirkko pääsynä kirkon yhteyteen: 814, 835
 Rooman kirkon primaatti: 834

P

PAASTO, PAASTONAIKA

Jeesuksen paasto ja paastonaika: 538–540
 paasto kirkon käskynä: 2043
 paasto parannuksenteon ilmauksena: 1434, 1438
ks. myös: Liturgia – Liturgiset ajat

PAAVI

ks. Apostolinen suksessio; Kirkko – Hierarkkinen rakenne

PAHA

ks. Pahuus

PAHE

pahe ja intohimo: 1768
 pahe ja pääsynti: 1866
ks. myös: Synti

PAHENNUS

pahennus, joka syntyy auktoriteettien, kasvatustajien ja opettajien kautta: 2285
 pahennus, joka syntyy lain, instituutioiden tai mielipiteen muodostuksen kautta: 2286
 sisältö ja merkitys: 2284, 2326
 vastuu pahennuksesta: 2287

PAHOLAINEN, SAATANA

Jeesuksen eksorkismit: 550
 kaitselmus sallii Paholaisen toiminnan: 395
 Paholainen kiusaa ihmistä: 397–398
 Paholainen kiusaa Jeesusta: 538–540
 Paholainen on kapinoitsija Jumalaa vastaan: 392
 Paholainen on langennut enkeli: 391, 414
 Paholaisella on synnin kautta tietty valta ihmiseen: 394, 407
 Paholaisen valta on rajoitettua: 395

PAHUUS, PAHA

eron tekeminen pahan kanssa: 1431
 fyysinen paha: 310
 Jumala voi kääntää kaiken pahan joksikin hyväksi: 312

kokemus pahuudesta: 385, 1606
 kristillinen usko vastauksena pahalle: 309
 Kristus vapauttaa pahasta: 1708
 kysymykseen pahasta voidaan vastata vain us-
 kosta käsin: 385
 mistä paha tulee:
 inhimillinen rajoittuneisuus: 844
 paha Jumalan sallimana: 412
 suuttuminen viettelyksenä pahuuteen: 2284
 synnistä: 403, 1607
 moraalinen paha: 311–312
 mikä tekee teosta hyvän tai pahan: 1755–
 1756
 pahan voimien avuksi huutaminen: 2117
 pahuuden seuraukset:
 ihminen on pahuuden kautta taipuvainen
 pahaan: 1707
 Jumalan valtakunta ja paha: 671, 677
 paha ja ylösnousemus kuolleista: 998
 paha pettää ihmistä myös kun on kyse us-
 konnon harjoittamisesta: 844
 pahan yleinen leviäminen ihmisen historias-
 sa: 401

PALVONTA

eukarististen aineiden palvonta: 1178, 1183,
 1378–1381, 1418, 2691, 2696
 kirkko palvoo Jumalaa: 1083
 palvonnan merkitys: 2097
 palvonta ja siunaus: 1078, 2628, 2781
 palvonta Jumalan kunnioittamisen ensimmäi-
 senä tekona: 2096, 2135

PANETTELU

jonkun hyvän nimen ja maineen loukkaami-
 nen: 2477

PANTEISMI: 285

PANTTIVANKI: 2297

PAPPI, VARSINAINEN PAPPEUS

kastettujen yhteinen pappeus: 1546–1547, 1591
 Kristuksen pappeus: 1551
 kun pappi menettää tai häneltä otetaan oikeus
 toimittaa papillisia velvollisuuksia ja tehtä-
 viä: 1583
 papillinen yhteisö:
 papillisen yhteisön jäsen: 1567
 papillisen yhteisön ykseys: 1568
 pappeus vihkimisasteena: 1536
 papinvirka on piispanviralle alisteinen
 pappien kollegiaalisuus piispan kanssa: 877
 piispalle annettavan kuuliaisuuslupauksen
 merkitys: 1567
 vanhan liiton pappeus: 1539–1541
 papin tehtävät:
 hetkipalvelus: 1175

papillisten velvollisuuksien ja tehtävien har-
 joittaminen: 1583
 papit piispan työtovereina: 1562
 pappi edustaa piispaa seurakunnassaan:
 1567
 pappi harjoittaa pääasiallista virkaansa, kun
 hän viettää eukaristiaa: 1142, 1566
 pappi ottaa vastaan aviosuostumuksen, jon-
 ka aviopuolisot antavat toisilleen: 1630
 pappien apostolaatti jää usein hedelmättö-
 mäksi, jos maallikot eivät toimi yhteis-
 työssä: 900
 pappien käyttäytyminen ihmisinä: 1550
 parannuksen sakramentin hoitaja: 1461–
 1467
 sairaiden voitelun sakramentin hoitaja:
 1516
 varsinainen pappeus:
 Jumalan palvelemisena ihmisten pelastuk-
 sen ja kirkon yhteisön puolesta: 1551
 Kristuksen läsnäolo varsinaisessa pappeu-
 dessa: 1088, 1548–1549
 Kristuksen välikappaleena hänen kirkkonsa
 rakentamisessa: 1547
 palveluvirkana täydellisesti riippuvaisena
 Kristuksen pappeudesta: 1544–1545
 toimimista ”Kristuksen persoonassa”: 1548
 toimimista ”koko kirkon nimissä”: 1552–
 1553
 yhdyssiteenä Kristukseen ja apostoleihin:
 1120
 yhteisen pappeuden palveluksessa: 1120,
 1547, 1592
 yhteydessä piispoihin: 1564
ks. myös: Vihkimyksen sakramentti

PARANNUKSEN SAKRAMENTTI, RIPPI

katumuksen merkitys: 1430–1433, 1452–1453,
 1492
 katumustyö, jonka rippi-isä määrää ripittäyty-
 välle: 1460, 1494
 Kristuksen perustama: 1446, 1485
 liturgisena jumalanpalveluksena:
 historiallinen kehitys: 1447–1448
 oleelliset osat parannuksen sakramentissa:
 1491
 synnintunnustus oleellisena osana paran-
 nuksen sakramenttia: 1456, 1458
 toimituksen perusrakenne: 1480
 valmistautuminen omantunnon tutkistelun
 kautta: 1454
 muita keinoja saada syntien anteeksianto:
 1434
 parannuksen sakramentin eskatologinen mer-
 kitys: 1470
 parannuksen sakramentin nimitykset:
 ”kääntymyksen sakramentti”: 1423
 ”parannuksen sakramentti”: 1423

”ripin sakramentti”: 1424
 ”sovituksen sakramentti”: 1424
 ”synninpäästön sakramentti”: 1424
 parannuksen sakramentin toimittajat:
 piispat ja papit: 1461, 1495
 parannuksen sakramentin vaikutukset:
 perusvaikutus: 1422; 1496
 sovinto Jumalan kanssa: 980, 1468
 sovinto kirkon kanssa: 980, 1469
 parannuksen sakramentti ja eukaristia: 1436
 parannuksen sakramentti ja kaste: 1425–1426,
 1427, 1429
 parannuksen sakramentti julkisena jumalan-
 palveluksena: 1482
 parannuksen sakramentti on pelastukseen
 välttämätön:
 jotta ihminen sovitetaan Jumalan ja kirkon
 kanssa: 1484
 kuolemansynneistä anteeksiannon saami-
 seksi: 1395
 liturgisena ilmauksena kääntymykselle ja
 anteeksisaamiselle: 1440
 sen hyvittämiseksi, mitä on tapahtunut: 1459
 valmistautumisena pyhälle kommuuniolle:
 1385
 vanhurskauttamisen armon saavuttamiseksi,
 1446
 rippisalaisuus: 1467, 2490
 rukouksen ja raamatunluvun apu syntien an-
 teeksisaamiseen: 1437
 sakramentti sovituksen saamiseksi Jumalan ja
 kirkon kanssa: 980, 1440, 1486
 sovintoon pyrkiviä tekoja arkielämässä: 1435
 synninpäästö, absoluutio:
 ei anna vapautusta katumustyön velvol-
 lisuudesta: 1459
 kuolemanvaarassa: 1483
 synninpäästön kaava: 1449
 synninpäästö: 1424
 velvollisuus ottaa vastaan parannuksen sakra-
 mentti: 1457, 1493, 2042

PARANNUS

ks. Parannuksen sakramentti; Katumus

PASSIO, INTOHIMO: 1763–1764, 1771

aistilliset impulssit ja synti: 1860
 moraalinen täydellisyys: 1770, 1775
 passioiden moninaisuus: 1765
 passioiden moraalisuus: 1767, 1773, 2552
 passioiden vaikutus tekoihin: 1762
 rakkauden vaikutus muihin passioihin: 1766
 tunteiden täytyminen Kristuksessa: 1769
 voimakkaat tunnetilat ja tekojen vastuullisuus:
 1735

PATRIARKAATTI: 887

PATRIARKKA: 61, 205, 707

PELASTUS

ei ole pelastusta ilman elämää pelastuksesta:
 837
 Jumala julistaa pelastusta ihmisille: 55
 pelastuksen sisällön voi ymmärtää vain uskon
 kautta: 573
 pelastus Kristuksen kautta kristillisen sano-
 man keskuksena: 571, 601, 705
 pelastus on Kristuksen vallan alkulähde maa-
 ilmassa: 669
 pelastus tulee vain Jumalalta: 169
 pelastus uskon kautta: 161
 pelastus Uudessa testamentissa: 124
 pelastus Vanhassa testamentissa: 122
 pelastustyön jatkuminen liturgiassa: 1069
 ks. myös: Autuus; Pelastushistorian aikakausi

**PELASTUSHISTORIAN AIKAKAUSI, PELASTUS-
HISTORIA:**

489, 1092, 1095, 1168

PELKO: 1765

pelko ja mahdollisuus saada joku vastuullisek-
 si teostaan: 1735

PENSEYS: 2094**PERHE: 2204**

perhe ja avioeron seuraukset: 2385
 perhe ja kutsu lähempään Kristuksen seura-
 amiseen: 2231
 perhe ja yhteiskunta:
 perhe ensiarvoisena yhteisönä: 2206
 perhe luonnollisena yhteisönä: 1882
 perhe yhteiskunnan perussoluna: 2207
 perheen merkitys: 1655–1658, 2208
 perheen perustaminen, olemus ja päämäärä:
 2201–2203
 perheenjäsenten velvollisuudet:
 aikuisten lasten velvollisuudet vanhempiaan
 kohtaan: 2217–2218
 alaikäisten lasten kuuliaisuus vanhempiaan
 kohtaan: 2216–2217
 kunnioitus lapsia kohtaan: 2215
 rukouksen merkitys perheessä: 2685
 sisarusten välisten suhteiden merkitys: 2219
 ks. myös: Vanhemmat

PERISYNTI, ALKUSYNTI

ks. Synti

PERSOONA

ks. Pyhä Kolminaisuus; Yhteiskunta; Ihminen

PETOS: 2409

PIDÄTTYVÄISYYS: 2370, 2520

neitsyys taivasten valtakunnan tähden: 1619
 pidättyväisyys ja uudelleen avoituneet: 1650
 Pyhän Hengen vaikutuksen hedelmänä: 1832
ks. myös: Avioliitto – hedelmällisyys

PIETARI

Pietari kirkon perustana: 442
 Pietari ylösnousemuksen todistajana: 640–642
 Pietarin arvovalta ja valta: 552–553, 765, 816, 862
 Pietarin Kristukselta saama tehtävä: 881
 Pietarin tunnustus, että Jeesus on Messias: 440, 442–443, 554–556
 Pietarin valta sitoa ja päästää: 1444

PIISPA, PIISPUUS

apostolien seuraaja
ks. Apostolinen suksessio
 piispan tehtävät:
 piispa eukaristisen jumalanpalveluksen johtajana: 1142, 1561
 piispa ja johtamisvirka kirkossa: 873, 894
 piispa julistajana ja opettajana: 888
 piispa pyhityksen viran haltijana: 893
 piispalla on vastuu paikalliskirkostaan: 879, 1560
 piispuus:
 piispojen valta ja asema: 895
 piispuus kirkon johtavana virkana: 873
 piispuus tärkeimpänä palvelusvirkana: 1555
 piispuus vihkimyksen asteena: 1536
ks. myös: Vihkimyksen sakramentti

PIISPAN ISTUIN, KATHEDRA

piispan tai papin istuin liturgiassa: 1184

PIISPAINKOKOUS: 887**PIISPAINKOLLEGIO, PIISPAKUNTA**

Kristus valitsi apostolit: 880
 piispa, piispainkollegio ja paavi: 877, 879, 881, 883, 886
 piispainkollegio ilmauksena Jumalan kansan universaalisuudesta: 885
 piispainkollegion erehtymättömyys erityisenä hengellisenä lahjana: 891
 piispakunnan huolenpito koko kirkon hyvästä: 879, 1560

PITKÄMIELISYYS: 1832**POIKA**

ks. Pyhä Kolminaisuus; Jeesus Kristus

POLITIikka: 407**PORNOGRAFIA:** 2354**PROFEETTA**

Johannes Kastaja suurimpana profeetoista: 719
 profetallinen lähetystehtävä osana Kristuksen tehtävää: 436
 profetat pyhien Kirjoitusten tekijöinä: 702
 profettojen kunnioittaminen: 61
 profettojen tehtävä Israelissa: 64, 218
 Pyhän Hengen julistus: 715

PROSTITUUTIO: 2355**PSALMIT**

”Daavidin psalmit”: 2579
 psalmien merkitys meidän aikamme rukoukselle: 2589
 psalmit Jumalan kansan rukouksena: 2586
 psalmit liturgiassa: 1093
 psalmit rukoukouluna: 2587
 psalmit vanhan liiton liturgiassa: 2588
 Psalmit Vanhan testamentin kirjana: 2585
 se Jumalan kansa, josta psalmit kertovat: 716

PUOLUSTUS

oikeus kollektiiviseen ja henkilökohtaiseen itsepuolustukseen: 1909
 oikeus pitää kiinni omasta oikeudesta elämään: 2263
 oikeutettu itsepuolustus ja murha: 2263
 sotilaallisen puolustuksen ehdot: 2309
 velvollisuus puolustaa itseään oikeudenmukaisesti: 2265, 2231
 yhteiskunnan oikeus itsepuolustukseen: 2266

PYHYYS, PYHÄ, PYHIMYS

pyhimys, pyhä:
 kirkon toimeenpaneman pyhäksi julistamisen sisältö: 828
 pyhimys esimerkkinä kristillisestä pyhydestä: 717, 2030
 pyhimys kumppanina rukouksessa: 2683–2684
 pyhimys ihmisenä, jossa Pyhä Henki toimii: 686
 pyhimys paikkana, jossa Pyhä Henki toimii kirkossa: 688
 pyhimyksen esirukous: 956
 pyhain yhteys: 946–959
 suojelupyhimys: 2156
 pyhyys:
 Jumala tahtoo ihmisen kirkastumista: 2012
 kaikki kristityt on kutsuttu pyhyyteen: 2013–2014, 2028–2029
 kirkko tuo esiin pyhyden: 2030
 tie pyhyyteen käy myös askeesin kautta: 2015

PYHÄ HENKI

elämä Pyhässä Hengessä: 740, 1699, 2017

- Henki ja ihmisen kääntymys: 1433
 Henki ja syntien anteeksiantaminen: 976
 synti, jota kutsutaan Pyhän Hengen pilkkaimiseksi: 1864
 Pyhä Henki jumalallisena persoonana, joka on samaa olemusta kuin Isä ja Poika: 685, 689
 Pyhä Henki Jumalan pelastustyössä:
 Hengen asema pelastussuunnitelman toteutumisessa: 685–686
 Hengen voimasta Mariassa sikiää Jumalan Poika ja hän synnyttää hänet: 723
 Henki Jeesuksen julistuksessa: 714, 728
 Henki Jumalan ilmestymisissä Vanhassa testamentissa: 707
 Henki, kansan kokoontuminen ja Johannes Kastaja: 718, 720
 Henki profeettojen julistuksessa: 715
 Henki valmistaa Kirjoitusten kautta Mesiaan tuloa: 702
 Henki valmistaa Mariaa hänen rooliinsa Jumalan pelastussuunnitelmassa: 722, 725, 744
 Jeesus lupaa, että Pyhä Henki tulee: 706, 729
 Pyhän Hengen vuodattaminen helluntaipäivänä: 731
 Pyhä Henki on lähetetty yhdessä Pojan kanssa: 689–690, 727, 743
 Pyhän Hengen lahjat: 768, 798–801, 1830
 Hengen hedelmät: 736, 1832
 Hengen lahjat kasteessa: 1266
 Hengen lahjojen lisääntyminen konfirmaatiossa: 1303
 Hengen valtuutus antaa syntejä anteeksi: 827
 Henki antaa voimaa, uutta rohkeutta ja rauhaa sairaiden voitelussa: 1520
 Henki parantamisen erityisessä armolahjassa, 1508
 Henki vihkimyksen sakramentissa: 1585–1589
 Pyhän Hengen seitsemän lahjaa: 768, 798–801, 1831, 1845
 tärkein lahja on rakkaus: 733, 735
 Pyhän Hengen itsensäilmoittaminen: 687
 Pyhän Hengen lähettäminen Kolminaisuuden syvimpänä salaisuutena: 237
 Pyhän Hengen nimet:
 ”Lohduttaja, Auttaja”: 692
 ”Pyhä Henki”: 691
 ”Totuuden Henki”: 692
 Pyhän Hengen nimitykset Uuden testamentin kirjeissä ja Apostolien teoissa: 693
 Pyhän Hengen symbolit:
 Jumalan sormi: 700
 Jumalan käsi: 699
 kyyhkynen: 701
 pilvi ja valo: 697
 sinetti: 698
 tuli: 696
 vesi: 694
 voitelu: 695
 Pyhän Hengen tunteminen jumalallisena persoonana: 731
 Pyhän Hengen työ:
 kaikissa ihmisissä:
 Hengestä tulee kaikki pyhyys: 749
 Henki antaa takaisin Jumalan kaltaisuu- den, joka on kadonnut: 734
 Henki ilmoittaa Jumalan: 687
 Henki ilmoittaa Kolminaisuuden: 244, 684
 Henki kasvattaa armon kautta hengelli- seen vapauteen: 1742
 Henki kutsuu esiin uskon: 684
 Henki on Raamatun ”ensimmäinen kir- joittaja”
 Henki on rukouksen opettaja ja lähde: 741, 2652
 Henki tekee yhteyden Kristukseen mah- dolliseksi: 683
 Henki tulee päättymättömästi maailmaan: 732
 Henki välittää armon: 2003
 Jumalan Henkäys antaa kaikille luoduille olemassaolon: 703
 kirkossa:
 Hengellä on vastuu kirkon lähetystyöstä: 852
 Henki kirkon liturgiassa: 1091–1109
 Henki ohjaa ja tukee kirkkoa: 768, 747
 Henki on kirkon elävä muisti: 1099
 Henki saa aikaan kirkon ykseyden: 813
 kirkko Pyhän Hengen temppelinä: 797–798
 Pyhän Hengen tehtävät kirkossa: 737, 739
 usko Pyhään Henkeen: 14, 152, 175, 202, 742
- PYHÄ KOLMINAISUUS**
 ”Filioque”: 246–248, 264
 inhimillinen perhe kuvana Pyhän Kolminai- suuden yhteydestä: 2205
 Jumala on kolmiyhteinen: 202
 jumalalliset persoonat:
 jumalallisten persoonien yhdenvertaisuus, kun kyseessä on heidän olemuksensa: 242, 253
 jumalallisten persoonien ykseys, kun ky- seessä on olemus: 685, 689
 käsite ”persoonat”: 252
 todellinen ero jumalallisten persoonien vä- lillä: 254, 267
 Jumalan ykseys kolmen jumalallisen persoo- nan keskinäisissä suhteissa: 228, 255
 kolminaisuusteologia ”teologiana” ja ”talou- denhoitona” (teologia Pyhästä Kolminai- suudesta itsessään ja niin kuin se tulee ilmi

pelastushistoriassa): 236
 kolmiyhteinen Jumala on ottanut ihmisen
 asunnokseen: 260
 kuinka Pyhä Kolminaisuus ilmaistaan:
 filosofisin termein: 251
 kasteessa: 233, 265
 liturgiassa: 249, 1066
 varhaisen kirkon kirkolliskokouksissa: 250
 käsite ”hypostasis” (olemus): 252
 käsite ”substanssi”: 252
 liturgia Pyhän Kolminaisuuden työnä: 1077–
 1109
 Pyhä Kolminaisuus keskeisenä uskon salai-
 suutena: 232, 234, 237, 261, 266
 Pyhän Kolminaisuuden salaisuuden ilmoitta-
 minen:
 Jumala Isä ilmoittaa itsensä: 238, 240
 Jumala Poika ilmoittaa itsensä: 240, 242,
 262, 663
 Jumala Pyhä Henki ilmoittaa itsensä: 243–
 248, 263, 731
 koko Pyhä Kolminaisuus ilmoittaa itsensä:
 684, 732
 Pyhän Kolminaisuuden ykseys ja kirkon yk-
 seys: 813
 teot pelastushistoriassa jumalallisten persoon-
 nien yhteisenä työnä: 257–260

PYHÄINHÄVÄISTYS: 2120

PYHÄPÄIVÄT

velvoittavat pyhäpäivät sunnuntaiden lisäksi:
 2177

PÄÄSIÄINEN

alttarin sakramentin asettaminen: 1339–1340
 kaksinkertainen pääsiäissäilaisuus: 654
 pääsiäinen keskeisenä kristillisenä juhlanä:
 638, 1095, 1169
 pääsiäisateria Jumalan hyvien tekojen muista-
 misena: 1363–1364
 pääsiäisen päivämäärä: 1170
 pääsiäisen tapahtumat: 639, 640

R

RAAMATTU, PYHÄT KIRJOITUKSET: 81

kirjoittajat ja inspiraatio:
 ihmiset Raamatun inspiroituina kirjoittaji-
 na: 105, 702
 Jumala Raamatun alkuna: 105, 136, 304,
 688
 Kristus on Isän ainoa Sana: 102, 134
 Raamattu Jumalan sanana: 103, 104, 135
 kuinka kirkko lukee Raamattua? 129, 140
 pyhät Kirjoitukset:
 pyhien kirjoitusten juutalainen jaottelu: 702

kristillinen Raamatun kaanon: 120, 138
 Raamatun juutalainen osa: 702
 Uusi testamentti: 124–127
 keskeinen asia on Kristus: 124
 evankeliumien merkitys: 125, 127, 139
 Vanha testamentti: 121–123
 Ensimmäisen Mooseksen kirjan erityis-
 asema: 289
 Vanhaa testamenttia ei voi poistaa: 123
 Raamattu ja traditio: 78, 80–84, 95
 Raamattu opettaa totuuden: 107
 Raamatun merkitys:
 Raamattu rukouksen lähteenä: 2653–2654
 ravintona kristillisessä elämässä: 141
 voiman lähteenä kirkolle: 104, 131
 Raamatun tarkoitus ja tulkinta
 eksegeetin tehtävä: 119
 Raamattua voi tulkita monella tavalla: 115–
 119
 Raamatun tulkinnan peruseriaate: 111, 137
 Raamatun tutkiminen: 132, 133
 raamatunselitys: 109, 119
 typologia: 128–130
 uskovien vapaa pääsy Raamatun äärelle on
 tärkeää: 131

RAISKAUS: 2356

RAKKAUS

aviollisen rakkauden merkitys: 1604, 1643
 rakkaus ensimmäisessä käskyssä: 2086, 2093,
 2197
 rakkaus Jumalaan ja rakkaus lähimmäiseen:
 erityisesti pyhitetty elämä ilmaisuna rak-
 kaudesta Jumalaa kohtaan: 914–930
 Jumala loi rakkaudesta ihmisen: 1604
 Kristuksen rakkaus lähteenä kaikelle inhi-
 milliselle ansiolle Jumalan edessä: 2011
 lähimmäisen rakastamisen käsky: 2196
 rakkauden suhde Jumalaan ja ihmiseen:
 2069
 rakkauden merkitys ja asema:
 Kristuksen rakkaus ja laki: 1824
 rakkaus hyveenä:
 jumalallinen hyve: 1813, 1822–1829
 rakkaus viholliseen: 1825
 uusi rakkaudenkäsky: 1823
 rakkaus ihmisen pyhittymisen sieluna: 826
 rakkaus ja vapaus: 1828
 rakkaus kirkon apostolaatin sieluna: 864
 rakkaus lain täyttymyksenä: 2055
 rakkaus perusintohimona: 1765
 rakkaus Pyhän Hengen hedelmänä: 1832
 rakkaus rukouksen lähteenä: 2658
 rakkaus tärkeimpänä yhteisöllisenä käsky-
 nä: 1889, 2392
 yhteyden side kirkossa: 815
 synnit rakkautta vastaan: 2094

synti rikkomuksena rakkautta vastaan: 1849, 1855
toivo johtaa rakkauteen: 1818

RANGAISTUS

kuolemanrangaistus:
kuolemantuomio kirkon traditionaalisen opin mukaan: 2266
verettömille rangaistuksille on annettava etusija: 2267
väkivallasta kieltäytyminen on merkki rakkaudesta: 2306
rangaistuksen rajoittaminen: 2267
rangaistuksen tarkoitus ja vaikutus: 2266
yhteiskunnan oikeus rangaistuksen toimeenpanemiseen: 2265
ks. myös: Kidutus

RATKAISU

ks. Omatunto

RATTIJUOPPOUS: 2290

RAUHA: 2304

maallinen rauha kuvana Kristuksen rauhasta: 2305
rauha Pyhän Hengen vaikuttamana: 736, 1832
rauha rakkauden hedelmänä: 1829
rauhaa uhkaavat syyt täytyy poistaa: 2317

RIITA: 1852

RIITUS, RIITTI

muutoksia riitissä: 1125
universaalin kirkon eri riitukset: 1203

RIPPI

ks. Parannuksen sakramentti

RISTI

ks. Jeesus – Jeesuksen kuolema

RISTINTIEN HARTAUUS: 2669

RUKOUKSEN KIUSAUKSET

masennus: 2733, 2755
uskonpuute: 2732, 2755

RUKOUKSEN VAIKEUDET

epäilykset: 2735–2737, 2756
hajamielisyys: 2729
sisäinen kuivuus: 2731

RUKOUS: 2259, 2590

jatkuva rukous: 2742
Jeesus opettaa meitä rukoilemaan:
Jeesuksen oma rukous auttaa meidän rukoustamme: 2607, 2621

kolme tärkeää vertausta rukouksesta: 2613
rukouksessa valvominen: 2612, 2730
rukous Isän tahdon tekemiseksi: 2611
rukous ja sydämen kääntymys: 2608
rukous Jeesuksen nimessä: 2614
rukous lapsen rohkeudella: 2610
rukous Pyhässä Hengessä: 2615, 2661
uskova rukous: 2609

Jumalan ja ihmisen tarve: 2560

kritiikkiä rukousta vastaan: 2726–2627

kristillinen rukous:

”aamen”-sanan merkitys rukouksessa: 1061–1065

erilaisia rukoustraditioita: 2650–2651, 2684
Isä meidän: 17

Jeesuksen erityinen asema kristillisessä rukouksessa:

Jeesuksen nimi kristillisen rukouksen sydämessä: 435

kristillinen rukous on mahdollinen vain Jeesuksen nimessä: 2664

jumalasuhte kristillisessä rukouksessa: 2592, 2786–2788

kristillisen rukouksen olemus: 2564–2565
rukous edellytyksenä Jumalan käskyjen pitämiseksi: 2098

rukous ihmisen vastauksena Jumalan puhutteluun: 2560–2562

rukous ja elämä ovat erottamattomassa yhteydessä toisiinsa: 2725, 2745, 2752

rukous Jumalan armon lahjana ja ihmisen vastauksena: 2725

rukous yhteistyönä Jumalan kaitselmuksen kanssa: 2738

nöyryys rukouksen perustana: 2559

perheen rukous: 2685, 2694

pyhimykset rukouksen opettajina: 2683–2684, 2692

rukouksen lähteet: 2662

arkipäivä: 2659–2660

kirkon liturgia: 1073, 2655

Jumalan sana: 2653–2654

Pyhä Henki: 688, 741, 2652

toivo: 2098, 2657

usko: 2098, 2656

rakkaus: 2098, 2658

rukouksen suoma lohdutus: 2777–2778

rukouksen vaikutus: 2738–2741

rukouksessa epäonnistuminen: 2728

rukous ihmisen historiassa:

Jeesuksen rukous: 2598–2616, 2620

keskustelu palavan pentsaan kanssa rukouksen alkumuotona: 2575

kirkon rukous: 2623–2625

Marian rukous: 2617–2619, 2622

rukous ihmisen lankeemuksen ja ennalleen palauttamisen välisenä aikana: 2568

rukous juutalaisuudessa: 2577, 2579, 2586

rukous luomakunnassa: 2569
 rukous vanhassa liitossa: 2568–2589, 2592–2597
 rukous Isälle: 2680, 2779–2785, 2788, 2792, 2797–2802
 rukous Jeesukselle: 451, 2616, 2665–2669, 2681
 rukous kuolevien puolesta: 1020, 2299
 rukous Pyhälle Hengelle: 2670–2672
 rukous Marian kanssa: 2673–2679, 2682
 rukous on aina mahdollinen: 2743
 rukous on elämiseen välttämätöntä: 2744
 rukous on välttämätöntä kirkon ykseyden ylläpitämiseksi: 821
 rukous uskovien yhteisössä: 2790–2793
 taivas Jumalan ”sijaintipaikkana” rukouksessa: 2794–2796
 uskonnonopetuksen merkitys rukoukselle: 2688
 virkaan vihittyjen rukous: 2686, 2695

RUKOSELÄMÄ: 2697

RUKOUSMUOTOJA

Jumalan ylistäminen: 2639–2643, 2649
 Jumalan nimen pyhittäminen: 2807–2815
 Jumalan ylistäminen osoituksena kristillisen rukouksen suunnasta: 2626
 kiitosrukous: 2637–2638
 kirkolliset rukousmuodot: 2625
 kristillisen rukouksen suuri monimuotoisuus: 2644, 2663, 2684, 2693
 palvonta: 2628
 pyyntörukous: 2629
 aina ja joka hädässä: 2633
 esirukous: 2634–2636, 2647
 rukous anteeksisaamiseksi: 2631, 2838–2841
 rukous erottelukyvyn ja voiman hengen saamiseksi: 2846
 rukous jokapäiväisen leivän saamiseksi: 2828–2837
 rukous Jumalan valtakunnan tulemiseksi: 2646, 2816
 rukous lähimmäisen ja vihollisen rakastamiseksi: 2842
 rukous pahasta pääsemiseksi: 2850–2854
 rukous Raamatussa: 2630
 ks. myös: Doksologia

RUKOUSPAIKAT: 2691, 2696

RUKOUSRYHMÄT: 2689

RUKOUSTAPOJA

kontemplaatio, sisäinen rukous: 2709–2719, 2721, 2724
 meditaatio, mietiskelevä rukous: 2705–2708, 2721, 2723

ääneen lausuttu rukous: 2700–2704, 2721–2722

RUUMIIN POLTTAMINEN: 2301

RUUMINAVAUS: 2301

RUUMIS

ruumis ja sielu: 364–365

RUUSUKKO: 971, 2678, 2708

S

SAARNA: 2033

SAATANA

ks. Paholainen

SAIRAAHOITO

esikuvallisena muotona epäitsekkäästä rakkaudesta: 2279

SAIRAIKEN VOITELU

kehitys ”viimeiseksi voiteluksi”: 1512
 liturginen jumalanpalvelus: 1517
 riitin osat: 1513, 1518–1519, 1531
 pääasialliset vaikutukset: 1520–1523, 1532
 osuus kirkon pyhittämiseen: 1522
 syntien anteeksiantaminen: 1520
 valmistaminen kuolemaan: 1523
 voiman, levon ja rohkaisun antaminen: 1520
 yhdistäminen Kristuksen kärsimiseen: 1521
 sairaiden sakramentin välittäjiä ovat papit ja piispat: 1516, 1530
 sairaiden voitelu sakramenttina:
 ”kuolevien sakramentti”: 1523
 sakramentti kirkon alkuajoilta: 1510
 yksi kirkon seitsemästä sakramentista: 1113, 1210
 sairaiden voitelun riitti: 1513
 sairaiden voitelun tehtävä: 1499, 1511, 1526–1527
 sairaiden voitelun vastaanottaminen:
 eukaristia ”matkaevääksi”: 1517, 1524–1525
 sairaiden voitelun voi vastaanottaa monta kertaa: 1515, 1529
 suosituksia vastaanottamiseen: 1515, 1528
 valmistautuminen sairaiden voitelun vastaanottamiseen: 1516–1517
 vastaanottaja: 1514

SAIRAUUS

Kristus antaa tehtävän parantaa:
 kirkolle: 1509
 opetuslapsille: 1506–1507

parantamisen armolahja Pyhän Hengen lahjana: 1518–1519, 1531
 sairauden merkitys ihmisen elämässä: 1500–1501
 sairauden tulkinta Vanhassa testamentissa: 1502, 1505

SAKRAMENTAALIT

sakramentaalien muodot:
 eksorkismi: 1673
 esineiden ja ihmisten vihkiminen: 1672
 siunaukset: 1669, 671, 1678
 sakramentaalien sisältö ja tehtävät: 1667–1668, 1670, 1677
 sakramentaalit ovat kirkon perustamia: 1667

SAKRAMENTIT: 1084, 1131

Jeesuksen elämän salaisuuksilla on perustavanlaatuinen merkitys sakramenteille: 1115
 Jeesus Kristus on asettanut sakramentit: 1114, 1210

Kristuksen läsnäolo sakramenteissa: 1088
 ”pelastushistorian sakramentaalinen aikakausi”: 1076

sakramentaalisen merkin merkitys: 1130
 sakramentin käsite: 774
 sakramentit ”Jumalan tekoina uudessa liitossa”: 1116

sakramentit kristittyjen elämässä:
 kaste syntien anteeksisaamisen ensimmäisenä sakramenttina: 977–978
 kirkon palveluviran välittäminen: 875
 kristillisen initiaation sakramenttien merkitys: 1212, 1275, 1425, 1533
 parantumisen sakramentit: 1420–1421
 sakramentaalisen elämän loppuminen kristityn kuolemassa: 1682
 sakramentit vahvistavana ravintona matkalla kristilliseen pyhyyteen: 1133, 2030
 sakramentit valmistautumisena kuolemaan: 1680
 sakramenttien jakaminen kuolemanvaarassa: 1401
 vihkimyksen ja avioliiton sakramentit – erityisen lähetystehtävän sakramentit kirkossa: 1534–1535
 sakramenttien esikuvat ovat liiton merkkejä vanhassa liitossa: 1150
 sakramenttien kirkollinen ulottuvuus:
 kirkon sakramentaalinen tehtävä: 738–741, 1132
 sakramentit auttavat Kristuksen ruumiin jäseniä kasvamaan ja parantumaan: 798
 sakramentit kuuluvat kirkolle: 1118
 sakramentit muodostavat yhteyden siteen kirkossa: 815
 sakramentit välittävät Kristuksen: 947
 sakramenttien tehtävä:

katekeesissa: 6
 kristittyjen välistä ykseyttä koskevissa keskusteluissa: 1126
 liturgisessa katekeesissa: 1074–1075
 sakramenttien suuntautuminen eukaristiaan: 1121
 sakramenttien tehtävä ja päämäärä: 1123
 sakramenttien vaikutukset:
 sakramentaalinen armo: 1134, 2003
 sakramentit lahjoittavat ne armot, joita ne kuvaavat: 1127
 sakramentit painavat lähtemättömän leiman uskoviin: 698, 1221
 sakramentit vaikuttavat ”ex opere operato”: 1128
 sakramenttien hedelmät hyödyttävät kaikkia uskovia: 950
 sakramenttien välttämättömyys pelastukselle: 1129
 seitsemän sakramenttia: 1113, 1117, 1210

SANAN JUMALANPALVELUS

messun osana: 1346, 1349
 sanan jumalanpalveluksen tehtävä: 1103
 sunnuntaivelvollisuus ja sanan jumalanpalvelus: 2183

”SANCTUS”: 559

SAPATTI

Jeesus ja sapattikäsky: 2173
 sapatin ja kristillisen sunnuntain välinen ero: 2175, 2190
 sapatin pyhyys: 2168
 sapatin sisältö:
 Israelin vapauttamisen muistaminen: 2170
 lepöpäivä Jumalan esimerkin mukaan: 2172
 merkki rikkomattomasta liitosta Jumalan ja Israelin välillä: 2171
 muistutus Jumalan luomisteosta: 2169
 sapatti on Jumalan ylistämistä varten: 2171
 sapatti Jumalan luomistyön päätöksenä: 345, 347
 sapattikäsky Israelin lain keskuksena: 348
 sapattikäskyn pitämisen tarkoitus ja merkitys: 2168–2173, 2189

SELIBAATTI

Idän kirkoissa: 1580
 roomalais-katolisessa kirkossa: 1579
ks. myös: Vihkimys; Neitsyys; Siveys

SELVÄNÄKEMINEN: 2116

SEURAAMINEN

ks. Kutsumus

SEURAKUNTA: 2179

SIELU: 363

sielu ja ihmisen ”henki”: 367
 sielu ja ihmisen ”sydän”: 368
 sielu muodostaa inhimillisen ruumiin kanssa ihmislunnon: 365
 sielu on kuolematon: 366
 sielu on välittömästi Jumalan luoma: 366

SIKIÄMINEN

ks. Avioliitto – Hedelmällisyys

SILPOMINEN: 2297**SIMONIA: 2121****SINETTI**

sakramentaalinen sinetti: 1121
 sinetti Pyhän Hengen symbolina: 698
 Pyhän Hengen sinetillä merkitseminen vahvistuksessa: 1295–1296

SIUNAUUS

Jumalan siunaus kirkon liturgiassa: 1082–1083
 jokainen kastettu on kutsuttu siunaamaan: 1669
 Luojan siunaus: 1078
 siunaus ja Jumalan pelastussuunnitelma: 1079–1081, 2645
 siunaus ja toivo: 2090

SIVEETTÖMYYS: 1866**SIVEYS**

evangelisena neuvona: 915
 Pyhän Hengen hedelmänä: 1832
 ks. Evankeliset neuvot; Hyveet – päähyveet

SKISMA: 2089

skisma tuhoaa kirkon ykseyden: 817

SOLIDAAARISUUS

solidaarisuus ja kirkko: 1942
 solidaarisuus ja yhteys rakkaudessa: 953
 solidaarisuus omaisuuden ja työn jakautumisen yhteydessä: 1940
 solidaarisuus talouden ja politiikan yhteydessä: 1941
 veljellinen solidaarisuus: 1939

SOPIMUS: 2410–2411**SOTA**

aseiden tuotanto ja asekauppa: 2316
 haavoittuneiden ja siviiliväestön kohtelu: 2313
 kilpavarustelu: 2315, 2329
 moraaliset perussäännöt ovat voimassa sodan aikana: 2312, 2328

”oikeutettu sota”: 2309

syyt, jotka uhkaavat rauhaa, täytyy poistaa: 2317

totteleminen sodassa: 2313

velvollisuus välttää sotaa: 2307–2308, 2327
 ydinaseet: 2314

SOTILAS: 2310**SPIRITISMI**

spiritismin kieltäminen: 2117

STERILOIMINEN

sterilisoiminen ja ihmisruumiin koskemattomuus: 2297, 2398

ks. myös: Avioliitto; Terapia

SUBSTANSSI:

ks. Pyhä Kolminaisuus; Transsubstantiaatio

SUKUPUOLISUUS

ks. Ihminen – ihmisen sukupuoliuus:
 Avioliitto – päämäärä

SUNNUNTAI, SUNNUNTAILEPO

käsky pyhittää sunnuntai:

kirkon käskynä: 2180

sunnuntaivelvollisuuden laiminlyöminen raskaana syntinä: 2181

sunnuntaivelvollisuus ja sanan liturgia: 2183
 velvollisuus käydä sunnuntaimessussa ja erivapautus siitä: 2181

sunnuntai ”Herran päivänä”: 2174, 2191

sunnuntai Jeesuksen ylösnousemuksen päivänä: 2174, 2190

sunnuntailepo:

käsky levätä työstä: 2185–2186, 2194–2195
 sunnuntai mahdollisuutena perhe-elämälle sekä kulttuurielämälle ja uskonnolliselle elämälle: 2184

suoja oikeudelle levätä työstä: 2187–2188

sunnuntain jumalanpalvelus täyttää vanhan liiton moraalikäskyn: 2176

sunnuntain viettäminen:

alkukirkosta peräisin oleva kokoontumista-pa: 2177

seurakunta kokoontuu viettämään eukaris-tiaa: 1343

sunnuntaimessuun osallistumisen merkitys: 2182

sunnuntain messu kirkon elämän keskukse-na: 2177

sunnuntain messu kristillisen elämän perus-tana: 2181

sunnuntain viettäminen kirkon käskynä: 2043, 2192–2193

SURU: 1765, 2553

SYDÄMEN PUHTAUS: 2518

keinoja saavuttaa puhtaus: 2520, 2532
 sydämen puhtauden päämäärä: 2519, 2531
 taistelussa himoa vastaan: 2517, 2530
 vaatii häveliäisyyttä: 2521, 2533
 vaatii puhtautta yhteiskunnan ilmapiirissä:
 2525

SYMBOLI

ihmisen maailmasta otetut symbolit: 1146–
 1149
 symbolit sakramentin viettämisessä: 1145
 uskontunnustuksen nimityksenä: 188
ks. myös: Credo; Uskontunnustus

**SYNTI, SYNTIINLANKEEMUS, ALKUSYNTI, PERI-
 SYNTI: 387, 1440, 1871–1872**

alkusynti, perisynti: 390, 397, 416–417
 alkusynnin seuraukset: 55–58, 399–400,
 402–409, 418–419
 oppi perisyynnistä (alkusynnistä) ja sen sisäl-
 tö: 389
 Paholainen viettelijänä: 391, 414
 perisyynnin eteenpäin siirtäminen koko ih-
 miskunnalle: 404
 perisynti ja ihmiskunnan historia: 390
 taipumus syntiin perisyynnin tärkeimpänä
 seurauksena: 405
 enkelien syntiinlankeemus: 392
 erilaisia syntejä:
 erilaisia syntejä synnin kohteen mukaan:
 1853, 1875
 lievät synnit: 1855, 1875
 lievän synnin olemus: 1862
 lievän synnin seuraukset: 1863
 synnillä on monta muotoa: 1852
 raskas synti:
 kuolemansynti: 1855, 1874
 kuolemansynnin edellytykset: 1857,
 1859
 kuolemansynnin ja lievän synnin ero:
 1854
 kuolemansynnin seuraukset: 1861
 kuolemansynti ihmisen vapauden radi-
 kaalina mahdollisuutena: 1861
 kuolemansynti ja anteeksiantamus: 1856
 pääsynnit: 1866, 1876
 raskas synti tekee ikuisen elämään pää-
 semisen mahdottomaksi: 1472
 synnin konkreettinen kohde voi olla vaka-
 vaa laatua: 1854, 1858
 ”taivaaseen huutavat synnit”: 1867
 yksittäisiä raskaita syntejä:
 kateus: 2539
 pyhäinhäväistys: 2148
 sunnuntaivelvollisuuden laiminlyönti: 2181
 synti, joka on Pyhän Hengen pilkkaamis-
 ta: 1864

synti, joka syntyy silkasta pahuudesta:
 1860
 synti rakkautta vastaan: 2094
 synti toivoa vastaan: 2091
 synti uskoa vastaan: 2088–2089
 tahallinen tappaminen: 2268
 viha: 2303
 vihastuminen: 2302

ihminen ja synti:

ihminen tekee syntiä vapaaehtoisesti: 1739,
 1874
 synti koskee ihmistä hänen syntymästään
 saakka: 403
 synti merkitsee Jumalan torjumista: 398,
 415, 1487
 Jeesus kuoli meidän syntiemme tähden: 601,
 654
 Jumala ei luovu toivosta ihmisen suhteen syn-
 tiinlankeemuksesta huolimatta: 410, 1609,
 1870
 Jumala sallii synnin: 412
 Jumalan kansan kokoaminen: 761
 kaste on välttämätön: 1250
 synnin olemus: 1849–1850
 synnin seuraukset:
 kuolema: 1008
 pahe: 1865
 sairaus: 1505
 synnin rangaistus:
 ajalliset ja ikuiset synnin rangaistukset:
 1472
 kuolemansyntien rangaistus: 1861
 lievien syntien rangaistus: 1863
 rangaistus puhdistamisena synnin pahois-
 ta seurauksista: 1472
 uskovien yhteisön merkitys synnin ran-
 gaistuksista vapautumiselle: 1474–1475
 synti erottaa ihmisiä toisistaan: 845
 synti riistää ihmiseltä Jumalan kaltaisuu-
 den: 705
 synti vahingoittaa kirkon ykseyttä: 817
 synti vahingoittaa uskovien yhteisöä: 953
 synnin todellisuus: 386–387
 synnit ovat syyllisiä Kristuksen kärsimiseen:
 598
 synti ja laki: 1949
 synti ja tietämättömyys, joka on tahatonta: 1860
 synti ja valhe: 2484
 synti tulee selvemmäksi ylösnousemuksen
 kautta: 388
 tulkintoja synnistä:
 henkilökohtainen teko: 1868
 ”lihan teot”: 1852
 uhka kirkon ykseydelle: 814
 ”yhteiskunnallinen synti”: 1869
 vaikka kirkko on pyhä, on siinä myös syntiä:
 827
 vastuu toisten synneistä: 1868

SYNTIEN ANTEEKSIANTAMINEN

anteeksianto synnin rangaistuksista: 1473
 evankeliumi ilmoituksena Jumalan anteeksiannosta syntisiä kohtaan: 1846
 Jeesus sovittaa ihmisten synnit kuolemallaan: 421, 615, 1708
 Jumala luovuttaa ihmisille vallan antaa syntejä anteeksi: 984, 1441
 kirkko antaa syntejä anteeksi Jumalan uskomman tehtävän mukaisesti: 986, 1442
 ”kirkon aarre”: 1476–1477
 sitomis- ja päästämisvallan merkitys: 1444–1445
 synninpäästö ripin yhteydessä: 1424
 synnintunnustuksen rooli:
 kuolemansynnit pitää mainita: 1456
 lievien syntien tunnustaminen: 1458
 synnintunnustuksen sisältö: 1455, 1847
 synnintunnustus papin edessä olennaisena osana parannuksen sakramenttia: 1456
 synnintunnustus saa tukea armon kautta: 1848
 syntien anteeksiantaminen ja synnintekijöiden paluu kirkon yhteyteen: 1443
 syntien anteeksiantaminen ja tunnustautuminen kirkon yhteyteen: 976
 syntien anteeksiantaminen ja tunnustautuminen uskoon Pyhään Henkeen: 976
 syntien anteeksiantaminen sairaiden voitelun yhteydessä: 1520
 vain Jumala voi antaa synnit anteeksi: 1441
ks. myös: Parannuksen sakramentti

SYNTYVYYDENSÄÄNTELY

ks. Avioliitto – hedelmällisyys

SÄÄNTÖKUNTA, SÄÄNTÖKUNTALAINEN

ks. Kirkko – struktuuri, Evankeliset neuvot

T

TABERNAAKKELI: 183, 1379

TAHTO

tahdon vahvistaminen ihmisen toimintaan nähden: 1734
 usko ja tahto: 143, 155
ks. myös: Ihminen

TAIDE: 2501, 2513

sakraalitaiteen tehtävä: 2502–2503
 totuus ja kauneus: 2500

TAIKAUSKO: 2110–2111, 2138

TAIKUUS: 1852, 2117

ks. myös: Magia

TAIVAASEENASTUMINEN

ks. Jeesus – Jeesuksen elämä

TAIVAS

”paikkana, jossa autuaat elävät”: 1023–1029
 ”paikkana, jossa Jumala elää”: 326
 ”näkyvä ja näkymätön maailma”: 325
ks. myös: Maailma; Luomakunta

”**TALOUDENHOITO**”: 236

TALOUS

erilaiset taloudelliset intressit: 2430
 oikeus taloudellisiin aloitteisiin: 2429
 taloudellisen toiminnan päämäärä ja hyöty: 2426
 työnantajien vastuu: 2432
 valtion vastuu talouselämästä: 2431

TAPOJEN VAPAUTUMINEN: 2526

TAVAT

tavat ja syyntakeellisuus: 1735

TEKO, TOIMINTA

autuus ihmisen toiminnan tarkoituksena ja päämääränä: 1719, 1723
 tarkoitus ei pyhitä keinoja: 1753, 1759
 tekoon liittyvät olosuhteet ja teon seuraukset: 1754
 teon kohde: 1751, 1758
 teon määrittelemine hyväksi tai pahaksi: 1749–1750, 1755–1756, 1757, 1760
 teon päämäärä ja aikomus: 1752–1753

TERVE, MARIA: 435, 2676–2678

TERVEYS

terveys ja kohtuullisuuden hyve: 2290
 terveys ja lääkkeiden käyttäminen: 2291
 terveys ja ruumiin palvonta: 2289
 velvollisuus pitää huolta terveydestä: 2288

TIEDE

tieteen ja tekniikan merkitys ja niiden vaarat: 2293–2294

TIETO

Pyhän Hengen antamana lahjana: 1831

TIETÄMÄTTÖMYYS, OSAAMATTOMUUS: 1735

TIRKISTELY: 2523–2525

TEKNIikka: 2293–2294

TEOLOGIA

teologia ja pelastushistoria: 236

teologian merkitys kirkon opetusviralle: 2033, 2038

TERRORISMI: 2297

TUPAKKA: 2290

TRADITIO: 81

liturgia on ratkaiseva elementti traditiossa: 1124

traditio ja Raamattu: 80, 83, 95, 113, 120

tradition tärkein sisältö: 638

”uskon talletus”: 84, 97

TRANSUBSTANTIAATIO: 1373–1377, 1413

ks. myös: Eukaristia

TOIVO: 2090

kristillinen toivo ja israelilaisten toiveet: 1819
synnit toivoa vastaan: 2091

toivo jumalallisena hyveenä: 1813, 1817–1821

toivo kymmenen käskyn ensimmäisessä käskyssä: 2086

toivo rukouksen lähteenä: 2657

TOTUUS

ihmisen pyrkimys totuuteen: 2467

Jumala on kaiken totuuden lähde: 2465

Jumalan totuus tulee tunnetuksi Jeesuksessa: 2466

totuuden kertominen: 2488–2492

totuuden loukkauksia: 2464, 2475–2487

totuudenrakkauden hyve: 2468

totuudesta todistaminen:

kristityn velvollisuus on todistaa totuudesta: 2472

totuudesta todistaminen Uudessa testamentissa: 2471

totuus ja marttyyrius: 2473

”totuuksien hierarkia”: 90, 234

totuus ja kauneus: 2500

totuus ja tiedotusmaailma: 2492

totuus Kristuksen seuraamisessa: 2470

totuus suhteessa toisiin ihmisiin: 2464

TUHLAAVAISSUUS: 2409

TULI

Pyhän Hengen symbolina: 696, 718

TYÖ

ihmisen työn merkitys: 2427–2428, 2460

lakko: 2435

oikeudenmukainen palkka työn laillisena he-
delmänä: 2434

oikeus työhön: 2433

työttömyys: 2436

TÄYDELLISTYMINEN AJAN LOPUSSA

ihmisen täydelliseksi tekeminen: 1042, 1050
ihmisen täydellistymisen ajankohta on tuntematon: 1048

kosmos ajan lopussa: 1046

taivaan ja maan täydellistyminen: 1042

TÄYDELLISYYS

ks. Pyhyys

U

UHKAPELI: 2413

UHRI

ulkonainen ja sisäinen asenne uhrin viettämisessä: 2100

uhri merkinä kunnioituksesta ja kiitollisuudesta: 2099

URHOOLLISUUS

urhoollisuus päähyveenä: 1805, 1808

USKO: 26, 142, 146, 150, 155, 176

erilaiset uskon vastaanottajat: 150, 177

järjen, tahdon ja armon yhteisvaikutus: 155

usko esimakuna iankaikkisesta elämästä: 163, 184

usko ihmisen moraalisen elämän juurena: 2087

usko ilmoitettujen totuuksien myöntämisenä: 150

usko inhimillisenä tekona: 154–155, 180

usko ja iankaikkinen elämä: 163–165

usko ja järki: 156–159

usko jumalallisena hyveenä: 1813, 1816

usko Jumalan armona: 153, 179, 224

usko on välttämätön: 161, 183, 846

usko rukouksen lähteenä: 2656

usko vastauksena pahalle: 309

”uskon analogia”: 114

uskon edelleen välittäminen:

katekismuksessa: 18

Kristuksen julistuksen mukaisesti: 425

uskoon kasvattamisen paikka: 2226

uskon esikuvia ja esimerkkejä:

Abraham: 145, 146

Israel: 147, 212

kirkko: 1124

Maria: 148–149, 487

uskon motivoiminen: 156

uskon merkitys: 222–227

uskon sisältö:

kirkon usko:

kirkko säilyttää uskon: 171, 181

kirkko uskon välittäjänä: 168–169, 181,

197

usko on mahdollinen vain uskovien yhteisössä: 166

kristillinen usko:
 Jeesukseen Kristukseen: 14, 108, 147, 151, 202, 463, 573
 Jumalaan, Luojaan: 14, 229
 Jumalan olemassaoloon: 178, 200, 223
 Pyhään Henkeen: 14, 152–153, 175, 202
 Pyhään Kolminaisuuteen: 234
 yhteen Jumalaan: 150, 200, 222–227, 228, 233, 2086
 ylösnousemuksen merkkiin: 156

perustavasti:
 elävä ymmärrys uskon sisällöstä: 158
 uskon sisällöllä on juurensa kirkossa: 162, 182
 uskonaktilla on uskonsisällisyys päämääränä: 170
 uskonilmaisujen merkitys: 170

uskon kriisit:
 itse aiheutettu ero Jumalasta: 1033
 ristiriitä järjen kanssa: 159
 uskon epäileminen: 2088
 uskon koetukset: 164
 uskon todistajien tuki: 165

uskon säilyttäminen: 162

uskon vapaus: 160

uskon velvollisuudet:
 ihmisen perusvelvollisuus uskoa: 2087
 velvollisuus elää uskosta: 13
 velvollisuus pitää kiinni uskosta: 162
 velvollisuus säilyttää ja edistää uskoa: 2088

uskon ykseys: 172–174

uskonkuuliaisuus:
 ei pakkoa uskoa: 160
 Marian kuuliaisuus uskossa: 494
 uskonkuuliaisuus yleisesti: 143, 144

uskonvarmuus: 157

USKOLLISUUS

avioliitossa:
ks. Avioliitto; Aviorikos
 uskollisuus Pyhän Hengen lahjana: 1832

USKONNONVAPAAUS

oikeus uskonnonvapauteen: 2108–2109
ks. myös: Yhteiskunta – valtion velvollisuudet

USKONTUNNUSTUS

kristillisen uskontunnustuksen sisältö:
 ainoan Jumalan tunnustaminen: 199–200
 Kristuksen salaisuuksien mainitseminen: 512
 uskontunnustus kirkossa: 167, 815

usko itse ensimmäisenä ja tärkeimpänä uskontunnustuksena: 199

uskon muotoiluja:

apostolinen uskontunnustus: 194
 kastetunnustus: 189
 muita historian tuntemia uskontunnustuksia: 192, 193
 Nikaian-Konstantinopolin uskontunnustus: 195
 yhteisten uskonlausumien merkitys: 185

uskon tunnustaminen on pelastukseen välttämätöntä: 1816

uskontunnustus uskon ilmaisuna: 186–189
ks. myös: ”Credo”

USKOSTA LUOPUMINEN: 2089, 817

USKOVAT

kaikkien uskovien yhtäläinen arvokkuus: 872

uskon vaikutus uskoviin: 737

uskonkuuliaisuus:
 kuuliaisuus opetusviralle: 87, 91, 93, 892, 2073
 uskovien kuuliaisuus piispalleen: 896

uskovia kehoitetaan tunnustamaan kirkon uskoa: 1124

uskovia kutsutaan eri tehtäviin: 873

uskovien erehtymättömyys:
 uskovat kokonaisuudessaan eivät voi erehtyä: 92
 uskovien ”yliluonnollinen uskontaju”: 889

uskovien oikeudet:
 saada opetusta Jumalan käskyistä: 2037
 vapaa pääsy Raamatun sisältöön: 131

yleinen pappeus: 1141

UUSI LIITTO

evankeliumin laki: 1965–1974
 uuden liiton uhri: 612–614
 vanhan ja uuden liiton ihmisten välinen suhde: 839–840

UUSI TESTAMENTTI

evankeliumit Uuden testamentin keskuksena: 125–127
 Pyhän Kolminaisuuden ilmoittaminen: 684
 Uuden testamentin sisältö: 124
 Vanhan ja Uuden testamentin välinen suhde: 128–130

V

VAATIMATTOMUUS, 1832

VAHINGONTEKO

yksityistä tai julkista omaisuutta kohtaan: 2409

VAHVISTUS

”krismavoitelu” Idän kirkoissa: 1242

käsitteen ”vahvistus” merkitys: 1242, 1289
 vahvistuksen jakaminen:
 vahvistuksen varsinainen jakaja on piispa: 1312–1313
 vahvistuksen voi jakaa pappi: 1313–1314
 vahvistusta ei voi toistaa: 1304
 vahvistuksen sakramentin juuret:
 alkukristillinen käytäntö: 1288, 1315
 Hengen laskeutuminen Jeesuksen päälle: 1286
 Pyhän Hengen vuodattaminen helluntaipäivänä: 1287
 voitelemine krismalla: 1289
 vahvistuksen sakramentin vastaanottaminen:
 vahvistuksen sakramentin vastaanottaminen ”ymmärryksen iässä”: 1306–1308, 1319
 vahvistuksen sakramentti hengenvaarassa olevalle: 1307
 valmistautuminen vahvistuksen vastaanottamiseen: 1309–1310
 vahvistuksen vaikutukset:
 antaa Jumalan lapseudelle syvemmät juuret: 1303
 antaa lisää voimaa tunnustaa kristillistä uskoa: 1303
 lisää Pyhän Hengen lahjoja: 1303
 saa aikaan katoamattoman sinetin: 1304: 1317
 saa aikaan läheisemmän yhteyden Kristuksen kanssa: 1303
 saa aikaan täydellisemmän yhteyden kirkon kanssa: 1303
 sisältää Pyhän Hengen vuodattamisen: 1302
 syventää kasteen armoa: 1303
 täydellistää kaikkien kastettujen pappeuden: 1305
 vahvistuksen viettäminen:
 eri traditioita idässä ja lännessä: 1290–1292, 1318
 kastelupausten uusiminen: 1298, 1321
 krisman vihkiminen: 1297
 oleellinen riitti: 1300, 1320
 rukous Hengen vuodattamiseksi: 1299
 voitelu: 1293–1296
 raamatullinen ja antiikin tulkinta voitelusta: 1293
 rauhantervehdys: 1301
 sakramentaalinen tulkinta vahvistuksessa annettavasta voitelusta: 1294–1295
 vahvistus kristillisen initiaation sakramenttina: 1212, 1285
 vahvistus on välttämätön täydellistämään kasteen: 1285, 1306, 1314, 1316
 vahvistus yhtenä seitsemästä sakramentista: 113, 1210
 vahvistuskummi: 1311

VALA

ehdot valan vannomiseksi: 2155
 vala Jeesuksen julistuksessa: 2153
 vala kirkon traditiossa: 2154
 valan rikkominen: 2152
 väärä vala: 2150–2152

VALHE: 2482

loukkaus totuudellisuuden hyvettä vastaan: 2486, 2505
 valhe ja syyllisyys: 2485
 valheen merkitys: 2483
 valheen painavuus: 2484

VALO

Pyhän Hengen symbolina: 697

VALTIO

ks. Yhteiskunta

VANHA LIITTO

kirkko ja juutalaisuus: 839–840
 laki vanhassa liitossa: 1961–1964
 pappeus vanhassa liitossa: 1539–1541

VANHA TESTAMENTTI

Jumalan ilmoitus Vanhassa testamentissa: 697, 707
 Vanha testamentti inspiroituna kirjoituksena kristikunnassa: 121
 Vanha testamentti kirkon liturgiassa: 1093, 1156
 yhteys Vanhan ja Uuden testamentin välillä: 128–130

VANHEMMAT, LAPSET, LASTENKASVATUS

Jumala Isänä ja inhimillinen vanhemmuus: 2214
 käsky rakastaa vanhempia:
 lapset merkinä Jumalan siunauksesta: 2373
 lasten velvollisuudet: 2214–2220, 2251
 lastenkasvatus:
 lastenkasvatuksen perusoikeudet ja velvollisuudet: 2221
 lastenkasvatuksen sisältö: 2222–2223
 perusoikeus valita lastensa koulu: 2229
 velvollisuus kasvattaa lapset uskossa: 2224–2225
 velvollisuus pitää huolta lastensa aineellisista ja henkisistä tarpeista: 2228
 ”oikeus hankkia lapsia”: 2378
 rakkaus vanhempia kohtaan kymmenessä käskyssä: 2197, 2247–2248
 kuinka tätä käskyä noudatetaan? 2200
 rakkaus vanhempia kohtaan perustana kirkon yhteiskunnalliselle opetukselle: 2198
 keihin käsky kohdistuu ja mikä kattavuus

sillä on? 2199
vanhempien velvollisuudet: 2221–2231; 2253
ks. myös: Avioliitto; Perhe

VANHURSKAUTTAMINEN: 1987, 2018–2019

ansaitaan Kristuksen kärsimyksen kautta: 1992, 2020
Jumalan armo ja ihmisen vapaus toimivat yhteistyössä: 1993
kääntymys armon avulla tapahtuu ennen vanhurskauttamista: 1989
mahdollisuus saada vanhurskauttamisen armo parannuksen sakramentissa: 1446
vanhurskauttaminen ja Pyhä Henki: 1987
vanhurskauttaminen Jumalan rakkauden suurenmoisimpana tekona: 1994
vanhurskauttaminen Jumalan vanhurskauden vastaanottamisena: 1991
vanhurskauttaminen lahjoitetaan kasteen sakramentissa: 1266, 1292
vanhurskauttaminen pyhittää ihmisen koko olemuksen: 1995
vanhurskauttaminen pääsiäissalaisuudessa: 654

VAPAA SUHDE: 2390

VAPAAUS: 1731, 1744

vapauden rajat: 1739
vapauden toteuttaminen:
edellytykset toteuttaa tätä oikeutta: 1740
oikeus toteuttaa vapauttaan: 1738, 1747
vapauden mahdollisuudet: 1861
vapauden toteuttaminen ihmisten välisissä suhteissa: 1738
vapauden vaikutukset ja täytyminen: 1731
vapaus ja hyvä: 1733
vapaus ja vastuu:
ihminen on vapautensa tähden vastuussa tahtomistaan teoistaan: 1734, 1746
vapaus ihmisen ansiona: 2008
vapaus Jumalan lahjana:
ihminen on luotu vapaaksi: 1730
Kristuksen antama vapaus: 908, 1741, 1748
vapaus ja armo: 1742
vapaus mahdollisuutena valita hyvän ja pahan välillä: 1732
vapaus tekee ihmisestä moraalisen persoonan: 1749, 1745

VARKAUS: 2408, 2453–2454

varkaus äärimmäisessä hätässä: 2408
velvollisuus hyvittämiseen: 2412

VASTARINTA

aseellinen vastarinta: 2243
aseellinen vastarinta epäoikeudenmukaista esivaltaa vastaan: 2242

VASTUU

ihmiset ovat vapautensa tähden vastuussa vapaaehtoisista teoistaan: 1734
omatunto tekee mahdolliseksi sen, että ihminen ottaa kantaakseen vastuunsa: 1781
sitoutuminen henkilökohtaiseen vastuuseen yhteisvastuun puitteissa: 1914
teon tekijä on vastuussa jokaisesta välittömästä, vapaaehtoisesta teosta: 1736
vastuu toisten synneistä: 1868
vastuun väheneminen tai kumoutuminen jostakin teosta: 1735

VEDONLYÖNTI: 2413

VELJELLINEN OJENTAMINEN: 1829

VELJELLISYYS

veljellinen yksimielisyys kirkossa: 815, 821
veljellisyys ja solidaarisuus: 1939
yhteiskunnassa: 2213

VEROPETOS: 2409

VERTAUS

Jeesuksen julistuksessa: 546

VIIMEINEN TUOMIO

ks. Jeesus – viimeinen tuomio

VIHA

kielto vihata vuorisaarnassa: 2262
passiona: 1765
viha on raskas synti: 2303

VIHAMIELISYYS: 1852

VIHASTUMINEN

syntinä:
alkusynnin seurauksena: 2259
kuolemansynti: 1866, 2302
kostonhimo: 2302
vihastumisen kielto vuorisaarnassa: 2262
vihastuminen passiona: 1765

VIHKIMYKSEN SAKRAMENTTI

kolme vihkimysastetta: 1536, 1554, 1593
eri vihkimysasteet annetaan vihkimyksen sakramentissa: 1554
palveluvirkaa harjoitetaan eri vihkimysasteissa: 1554

PIISPAKSI VIHKimINEN

paavin suostumus on välttämätön lailliselle piispaksi vihkimiselle: 1559
piispaksi vihkeminen antaa pyhittämisen, opettamisen ja johtamisen viran: 1558
piispaksi vihkeminen antaa vihkimyksen sakramentin täyteen: 1557

piispaksi vihkiminen apostolien lähettämisen välittymisenä: 1556
 piispaksi vihkiminen merkitsee piispainkollegioon liittämistä: 1559
ks. myös piispa

DIAKONIKSI VIHKIMINEN

diakoni ottaa vastaan lähtemättömän sinetin: 1570
 diakoni vihitään olemaan piispan apuna: 1569
 vain piispa toimittaa kätten päällepanemisen: 1569
ks. myös: diakonaatti

PAPIKSI VIHKIMINEN

pappissäätyyn liittäminen papiksi vihkimisen kautta: 1568
 papiksi vihkimisen sisältö ja tehtävät: 1564
 papiksi vihkiminen edellyttää kristillisten perussakramenttien vastaanottamista: 1563
 papiksi vihkiminen ja lähtemätön sinetti: 1563
 piispa välittää palveluviran pappouden: 1562
 piispalle annettavan kuuliaisuuslupauksen merkitys: 1567
 voitelu: 1563
ks. myös: Pappi

Kristuksen pappuus: 1544–1545, 1591
 vanhan liiton pappuus: 1539–1541
 vihkimyksen sakramentin jakaja: 897
 selibaattivelvollisuus: 1579, 1599
 vihkimyksen sakramentin nimityksiä:
 ”konsekraatio”: 1538
 ”ordo” (ordinaatio): 1537
 ”vihkimys”: 1538
 vihkimyksen sakramentin vaikutukset:
 antaa mahdollisuuden toimia Kristuksen edustajana: 1581
 antaa vallan antaa syntejä anteeksi: 1461
 Jumala antaa tarvittavan armon ottaa vastaan vihkimyksen sakramentin: 1578
 painaa vihkimyksen saaneeseen lähtemättömän sinetin: 1582
 sakramentin vaikutus eri vihkimysasteissa:
 se antaa diakonille voiman palvella kansaa: 1588, 1596
 se antaa papille armon palvella Kristuksen pappetta: 1587, 1595
 se antaa piispalle voiman armon johtamisen virkaa varten: 1586, 1594
 sakramentin vaikutus tapahtuu Pyhän Hengen armon kautta: 1585
 vihityn palvelijan arvottomuus ei estä vihki-

myksen sakramentin vaikutusta: 1584
 vihkimyksen sakramentin vastaanottaminen:
 idän kirkoissa: 1580
 kellään ei ole ”oikeutta” saada vihkimyksen sakramenttia: 1578
 olennaista vihkimykselle: 1577–1580
 vain miehille: 1577, 1598
 vihkimyksen sakramentin viettäminen:
 kaikille kolmelle vihkimysasteelle oleelliset riitit: 1573, 1597
 muut riitit: 1574
 vihkimisrukous ja kätten päällepaneminen vihkimyksen ulkonaisina merkkeinä: 1538
 vihkimyksen paikka ja aika: 1572
 vihkimyksen sakramentti: 1536
 vihkimyksen sakramentti painaa vihittävään lähtemättömän sinetin: 1558
 vihkimyksen sakramentti tehtävänä johtaa kirkkoa: 1119
 yksi seitsemästä sakramentista: 1113, 1210

VIHKIVESI: 1668

VIIMEINEN EHTOOLLINEN

ks. Jeesus – viimeinen ehtoollinen

VIISAUS: 1831

VOIMA

Pyhän Hengen lahjana: 1831

VOITELU

sairaiden voitelu: 1523
 voitelu kasteen yhteydessä: 1237
 voitelu Pyhän Hengen merkinä: 695
 voitelu vahvistuksen yhteydessä: 1289, 1293–1296
 voitelu vihkimysten yhteydessä: 1574

VÄKIVALTA

väkivallasta pidättäytymisen arvo: 2306
 väkivalta ja vastuullisuus siitä: 1735

VÄLINPITÄMÄTTÖMYYS

syntinä rakkautta vastaan: 2094

VÄÄRENNÖS: 2409

VÄÄRÄ VALA: 2476

ks. myös: Vala

Y

YHTEINEN HYVÄ: 1906

kirkon huolenpito yhteisestä hyvästä maan päällä: 1914

jokaisen ihmisen velvollisuus vaikuttaa yhteiseksi hyväksi: 1913
 yhteinen hyvä ja valtio: 1910
 yhteinen hyvä ja yhteiskunta: 1905
 yhteinen hyvä koko maailmassa: 1911
 yhteisen hyvän aineksia: 1906–1909
 ihmispersoonan kunnioitus: 1907
 rauha ja turvallisuus: 1909
 yhteiskunnan hyvä: 1908

YHTEISKUNTA, VALTIO

auktoriteetti yhteiskunnassa:
 auktoriteetin tehtävä yhteiskunnassa: 1897–1898, 1918–1921
 eri hallintotapojen edellytykset: 1901, 1922
 kuuliaisuus valtiovallalle: 1899, 2237
 ihmispersoonaa on yhteiskunnan ja valtion yläpitäjä ja päämäärä; 1881, 1929, 1892, 2459
 kansalaisen velvollisuudet:
 aseellinen vastarinta: 2242
 kansallinen puolustus: 2239
 kuuliaisuusvelvollisuuden rajoitukset: 2241
 kuuliaisuusvelvollisuus: 1900, 2256
 osallistuminen julkiseen elämään: 1915, 2255
 ulkomaalaisten vastaanottaminen: 2240
 verojen maksaminen: 2239
 äänioikeuden käyttäminen: 2239
 luonnolliset yhteisömuodot – kuten perhe – ja valtio: 1882, 1891
 olosuhteet yhteiskunnassa:
 valtio ja kirkko:
 valtion ja kirkon perussuhde: 2243–2245
 valtio ja perhe:
 perhe yhteiskunnan perussoluna: 2207
 perheen vastuu lähimmäisen hoitamisesta: 2208
 velvollisuus suojella perhettä: 2209–2211
 peruseriaatteet:
 lähivastuun periaate: 1883–1885, 1894
 yhteinen/julkinen omaisuus: 1924–1925
 oikea arvoasteikko: 1886–1887, 1895
 oikeus tietoon: 2494, 2512
 oikeusvaltion periaate: 1904
 rakkaus tärkeimpänä käskynä yhteiskunnalle: 1889, 1896
 solidaarisuuden periaate: 1948
 veljellisen yhteiskunnan edellytykset: 1931
 sosiaalistumisen vaarat: 1883
 valtio ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus: 1928
 valtio ja tiedotusvälineet: 2498–2499
 valtio ja vaikutus väestönkasvuun: 2372
 valtio ja yhteinen hyvä: 1905
 valtio ja yhteiskunnan uudistuminen: 1888
 valtion velvollisuudet:
 huolenpito kansalaisten terveydestä: 2288

jokaisen syyttömän ihmisen elämän turvaaminen: 2273
 Jumalan kunnioittamisen mahdollistaminen: 2104–2108, 2137
 lähimmäisen kunnioittaminen: 1931–1933
 mahdollisuus kieltäytyä asepalveluksesta: 2311
 persoonan arvokkuuden kunnioittaminen: 1907, 1930, 1926, 1943, 2254
 puolustus: 2310, 2265
 vastuu taloudesta: 2431
 yhteisen omaisuuden edistäminen: 1927
 yhteiskuntajärjestys: 1912
 ylhäältä ohjatut ja alhaalta ohjatut yhteisömuodot: 1883–1885

YKSITYINEN ILMOITUS: 67

YLMIELISYYS: 2091, 2092

YLISTYS

ks. Doksoologia; Rukousmuodot

YLPEYS

kateuden juuri: 2540
 pääsynti: 1866
 synti rakkautta vastaan: 2094

YMMÄRRYS

ymmärrys Pyhän Hengen lahjana: 1831

YMMÄRTÄVÄISYYS

päähyveenä: 1805–1806

YMPÄRISTÖ

ks. Luomakunta

YLÖSNOUSEMUS: 988–1004

Jeesus liittää ylösnousemuksen omaan ylösnousemukseensa: 994–995, 1019
 Kristuksen ylösnousemus: ks. Jeesus – ylösnousemus
 kuolleiden ylösnousemus: 997–998
 ”lihan ylösnousemus”: 686, 990, 1015, 1017
 usko kuolleiden ylösnousemukseen kristinuskossa: 991
 usko kuolleiden ylösnousemukseen Vanhassa testamentissa: 992–993
 ylösnousemus kolmiyhteisen Jumalan työnä: 989
 ylösnousemus Kristuksen kanssa kasteessa jo tässä elämässä: 1002, 1004
 ylösnousemus todistuksena Jumalan kaikkivoimaisuudesta: 272
 ylösnousemus viimeisenä päivänä: 1001
 ylösnousesten kirkastetut ruumiit: 999–1000

YSTÄVYYS

ystävyyys Jumalan kanssa: 277, 374, 396, 1468

ystävyyys ja armo: 2010

ystävyyys ja siveys: 2347

ystävyyys ja solidaarisuus: 1939

YSTÄVÄLLISYYS: 1832**Ä****ÄITI**

ks. Vanhemmat, Kirkko

Ö**ÖLJY**

ks. Krisma